

ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ ΣΤΗ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗ ΚΑΙ
ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ

Διπλωματική Εργασία

ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΑΝΑΔΙΑΡΘΡΩΣΗ: ΠΡΟΠΤΩΧΕΥΤΙΚΗ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ
ΕΞΥΓΙΑΝΣΗΣ ΚΑΤΑ ΤΑ ΑΡΘΡΑ 99-106 ΠτΚ

ΣΙΔΗΡΟΠΟΥΛΟΣ ΠΑΝΤΕΛΕΗΜΩΝ

Επιβλέπων Καθηγητής: **Δημήτριος Α. Παπαδόπουλος**

Υποβλήθηκε ως απαιτούμενο για την απόκτηση του Μεταπτυχιακού Διπλώματος στη
Λογιστική και Χρηματοοικονομική

Νοέμβριος 2016

Ευχαριστίες

Για την εκπόνηση της παρούσας εργασίας θα ήθελα να ευχαριστήσω πρωτίστως τον Ομότιμο Καθηγητή κ. Δημήτρη Παπαδόπουλο για την καθοδήγηση σε νέους ορίζοντες, τα πλούσια ερεθίσματα και τις εύστοχες παρατηρήσεις του καθ' όλη τη διάρκεια του μεταπτυχιακού προγράμματος, καθώς και την οικογένειά μου για την αγάπη, τη συνεχή ενθάρρυνση για την πρόοδό μου, την υλική και ψυχολογική υποστήριξή τους.

Παντελής Σιδηρόπουλος

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Σκοπός της παρούσης εργασίας είναι να παρουσιαστεί η διαδικασία με την οποία οι επιχειρήσεις αντιμετωπίζουν την χρηματοοικονομική δυσπραγία, μέσω της εταιρικής αναδιάρθρωσης, και ειδικότερα η προπρωχεντική διαδικασία εξυγίανσης κατά τον Νόμο 3588/2007, αρ.99-106.

Στο πρώτο κεφάλαιο αρχικά παρουσιάζεται το καθεστώς δυσπραγίας στο οποίο βρίσκονται αρκετές επιχειρήσεις σήμερα και διερευνάται το εννοιολογικό περιεχόμενο της εταιρικής αναδιάρθρωσης ως λύση σε αυτό. Στην τελευταία παράγραφο του κεφαλαίου γίνεται αναφορά στον διαχωρισμό της χρηματοοικονομικής αναδιάρθρωσης με βάση το κριτήριο της δικαστικής ή μη συνδρομής.

Το δεύτερο κεφάλαιο ασχολείται με την νομοθετική εξέλιξη της διαδικασίας εξυγίανσης και την αντιδιαστολή της με την καταργηθείσα διαδικασία της συνδιαλλαγής. Συνοπτικά, αναφέρεται η διαδικασία της σε στάδια.

Στο τρίτο κεφάλαιο γίνεται διαχωρισμός της διαδικασίας εξυγίανσης σε εξωδικαστική ή άμεση και δικαστική. Η τελευταία αναλύεται λεπτομερώς, βάσει των άρθρων 99 – 106, Ν.3588/2007.

Στο τέταρτο κεφάλαιο παρουσιάζεται μια μελέτη περίπτωσης υπαγωγής μεγάλης ελληνικής επιχείρησης στην προπρωχεντική διαδικασία εξυγίανσης και τα επιμέρους στοιχεία της συμφωνίας αυτής με τις επιπτώσεις που έχουν στα ενδιαφερόμενα μέρη.

Στο τελευταίο, πέμπτο κεφάλαιο, κατατίθεται μια κριτική ανάλυση – συμπεράσματα που μπορούν να εξαχθούν βάσει της παρούσης εργασίας, στα πλαίσια της συμβολής της διαδικασίας εξυγίανσης στην βιωσιμότητα και συνέχιση της λειτουργίας των επιχειρήσεων.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Ευχαριστίες	
ΠΕΡΙΛΗΨΗ	
ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ	
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	1
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: Η ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΑΝΑΔΙΑΡΘΡΩΣΗ ΩΣ ΛΥΣΗ ΣΤΗΝ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΔΥΣΠΡΑΓΙΑ	2
1.1 Οικονομική κρίση και χρηματοοικονομική δυσπραγία που αντιμετωπίζουν οι επιχειρήσεις.....	2
1.2 Εννοιολογικό περιεχόμενο του όρου «χρηματοοικονομική αναδιάρθρωση».....	2
1.3 Διαχωρισμός της χρηματοοικονομικής αναδιάρθρωσης με βάση το κριτήριο της δικαστικής ή μη συνδρομής	3
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: Η ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΤΗΣ ΕΞΥΓΙΑΝΣΗΣ	5
2.1 Εννοιολογικός προσδιορισμός και Σκοπός	5
2.1.1 Έννοια	5
2.1.2 Σκοπός.....	5
2.2 Νομοθετική εξέλιξη της διαδικασίας εξυγίανσης	6
2.2.1 Διαφορές μεταξύ της διαδικασίας της εξυγίανσης με την καταργηθείσα διαδικασία της συνδιαλλαγής	6
2.3 Συνοπτική περιγραφή της διαδικασίας εξυγίανσης.....	6
2.4 Γενικές προϋποθέσεις υπαγωγής στη διαδικασία εξυγίανσης	7
2.4.1 Η πτωχευτική ικανότητα του οφειλέτη	7
2.4.2 Κέντρο των κύριων συμφερόντων του οφειλέτη στην Ελλάδα	8
2.4.3 Η οικονομική κατάσταση των υπαγόμενων επιχειρήσεων	9
2.4.4 Η ύπαρξη επιχείρησης του οφειλέτη που να μπορεί να διασωθεί.....	11
2.4.5 Η πάροδος τριετίας από την επικύρωση προηγηθείσας συμφωνίας εξυγίανσης... ..	12
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: ΕΞΩΔΙΚΑΣΤΙΚΗ (ΑΜΕΣΗ) ΚΑΙ ΔΙΚΑΣΤΙΚΗ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΕΞΥΓΙΑΝΣΗΣ	13
3.1 Η εξωδικαστική (άμεση) διαδικασία εξυγίανσης.....	13
3.1.1 Έννοια	13
3.1.2 Η διαδικασία της εξωδικαστικής εξυγίανσης	14

3.1.3 Αναστολή μέτρων εκτέλεσης, και λήψη άλλων προληπτικών μέτρων (αρ.106β §2)	15
3.2 Η δικαστική διαδικασία εξυγίανσης	16
3.2.1 Υποβολή αίτησης για άνοιγμα της διαδικασίας	16
3.2.2 Η δικαστική απόφαση για το άνοιγμα της διαδικασίας	20
3.2.3 Διατακτικό της απόφασης	23
3.2.4 Προληπτικά μέτρα στη διαδικασία εξυγίανσης	24
3.2.5 Ο ρόλος του μεσολαβητή	28
3.2.6 Η διαδικασία της Ένωσης Πιστωτών	31
3.2.7 Το περιεχόμενο της συμφωνίας εξυγίανσης	32
3.2.8 Τύπος και νομική φύση της συμφωνίας εξυγίανσης	34
3.2.9 Το επισυναπτόμενο επιχειρηματικό σχέδιο	34
3.2.10 Η επικύρωση της συμφωνίας εξυγίανσης	36
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: ΜΕΛΕΤΗ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗΣ: ΕΦΑΡΜΟΦΗ ΤΗΣ ΠΡΟΠΤΩΧΕΥΤΙΚΗΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑΣ ΕΞΥΓΙΑΝΣΗΣ ΣΤΗΝ ΜΑΡΙΝΟΠΟΥΛΟΣ Α.Ε.	40
4.1 Η ιστορία του Μαρινόπουλου	40
4.2 Η πτώση - Πρόταση Σχεδίου Εξυγίανσης	41
4.3 Αναλυτικά το περιβάλλον (SWOT analysis)	43
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5: ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΚΑΙ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΠΑΡΑΠΕΡΑ ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗ ΤΟΥ ΘΕΜΑΤΟΣ	45
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	46

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η αύξηση του αριθμού των πτωχεύσεων καθώς και ο περιορισμός της κερδοφορίας πολλών επιχειρήσεων που εκδηλώθηκε κατόπιν της παγκόσμιας οικονομικής κρίσης, έχει καταστήσει το δίκαιο της εξυγίανσης των επιχειρήσεων, ένα από τα πιο επίκαιρα ζητήματα στο χώρο του δικαίου των επιχειρήσεων. Θα ήταν λάθος να περιμένει κανείς από το δίκαιο της εξυγίανσης να συμβάλει δραστικά στην ανόρθωση της οικονομίας, καθώς στόχος του δικαίου αυτού, σε τελική ανάλυση είναι η εκ μέρους των διοικητών της επιχείρησης, έγκαιρη συνειδητοποίηση των παραγόντων που μπορεί να οδηγήσουν σε κρίση την οικονομική θέση της επιχείρησης, και η υποβοήθηση των μέτρων που μπορούν να λάβουν με σκοπό τη διατήρηση της υπεραξίας της επιχείρησης. Αντίθετα, οι αιτίες που μπορούν να οδηγήσουν στην κρίση την επιχείρηση, οφείλονται είτε σε εσωτερικές, είτε σε εξωτερικές συνθήκες, και κατά κανόνα δεν αντιμετωπίζονται από το δίκαιο εξυγίανσης. Έτσι το δίκαιο της εξυγίανσης, στην εξιδανικευμένη μορφή του, θέτει εξ αρχής τα κίνητρα προς τη διοίκηση της εταιρείας να διαγνώσει έγκαιρα τα σημάδια της κρίσης και να λάβει τα αναγκαία μέτρα παραμερισμού τους.¹

Όσον αφορά τους σκοπούς της διαδικασίας εξυγίανσης, μπορούμε να χρησιμοποιήσουμε την εύστοχη διατύπωση των δικαστικών αποφάσεων σύμφωνα με την οποία «σκοπός του νομοθέτη είναι η πρόληψη της πτώχευσης, με το να τεθούν στη διάθεση του οφειλέτη, νομικοί μηχανισμοί, αποτρεπτικοί της αναπόδραστα καταστροφικής ρευστοποίησης, ώστε οι οικονομικές δυσκολίες να αντιμετωπίζονται με τρόπο προσεκτικό, σοβαρό , με φαντασία, διαπραγμάτευση, ασφάλεια, και διαμόρφωση περιβάλλοντος εμπιστοσύνης μεταξύ οφειλέτη και πιστωτών».²

¹ Βλ. Ρόκα Α., Προπτωχευτική Διαδικασία Εξυγίανσης Επιχειρήσεων, Β΄ Έκδοση 2014, σελ. 1-2

² Βλ. ενδεικτικά ΠΠρΘες 28664/2008 ΝΟΜΟΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

Η ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΑΝΑΔΙΑΡΘΡΩΣΗ ΩΣ ΛΥΣΗ ΣΤΗΝ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΔΥΣΠΡΑΓΙΑ

1.1 Οικονομική κρίση και χρηματοοικονομική δυσπραγία που αντιμετωπίζουν οι επιχειρήσεις

Η παρούσα οικονομική κατάσταση, σε διεθνές και ιδιαίτερα εγχώριο επίπεδο, χαρακτηρίζεται από αβεβαιότητα, πρωτόγνωρη έλλειψη ρευστότητας, διαρκείς αλλαγές του εξωτερικού περιβάλλοντος, με πολιτική και οικονομική αστάθεια και απαισιοδοξία. Επόμενο είναι οι περισσότερες εταιρίες να καταγράφουν πτωτική πορεία. Ωστόσο πολλές από αυτές φθάνουν σε ακραίες καταστάσεις χρηματοοικονομικού αδιεξόδου ή αλλιώς χρηματοοικονομικής δυσπραγίας. Χρηματοοικονομική δυσπραγία είναι η κατάσταση όπου οι ταμειακές εκροές είναι μεγαλύτερες των ταμειακών εισροών για μεγάλο χρονικό διάστημα , με αποτέλεσμα η εταιρία να αδυνατεί να ικανοποιήσει τις υποχρεώσεις προς προμηθευτές, τράπεζες και πιστωτές και να διακυβεύεται το μέλλον της , με άμεσες και έμμεσες αρνητικές επιπτώσεις στα ενδιαφερόμενα μέρη που βρίσκονται στο περιβάλλον της.

1.2 Εννοιολογικό περιεχόμενο του όρου «χρηματοοικονομική αναδιάρθρωση»

Η χρηματοοικονομική αναδιάρθρωση (financial restructuring) αποτελεί τη μία από τις τρεις διαστάσεις της εταιρικής αναδιάρθρωσης. Ορίζεται ως η διαδικασία ανασχηματισμού και αναδιοργάνωσης της χρηματοοικονομικής δομής της επιχείρησης, με ανάληψη δράσεων που αφορούν την αναδιάρθρωση χρέους , που είναι το πιο σύνηθες καθώς καταβάλλονται προσπάθειες να μειωθεί το κόστος κεφαλαίου, και της ιδιοκτησιακής κατάστασης.³

Σύμφωνα με τους καθηγητές R.Parinno και D.Kidwell,⁴ χρηματοοικονομική αναδιάρθρωση είναι ο συνδυασμός χρηματοοικονομικών συναλλαγών, που μεταβάλλουν την κεφαλαιακή δομή (δηλαδή το Παθητικό), χωρίς να μεταβάλλουν τα πραγματικά περιουσιακά

³ www.mbaknol.gr

⁴ Fundamentals of Corporate Finance, John Wiley & Sons, 2009

στοιχεία (Ενεργητικό). Ως παράδειγμα αυτού του μοντέλου αναφέρονται η έκδοση δανειακών τίτλων και η χρήση του προϊόντος τους για επαναγορά μετοχών ή για την καταβολή μερίσματος, καθώς επίσης η έκδοση μετοχών και χρήση του αντίστοιχου προϊόντος για την αποπληρωμή δανείων.

Οι καθηγητές Paul Asquith, Robert Gertner and David Scharfstein στην εργασία τους “Anatomy of Financial Distress: an examination of Junk – Bond Issuers”, The Quarterly Journal of Economics, August 1994, pp.625-658, αναλύουν τις δράσεις τις οποίες διενεργούν οι επιχειρήσεις προκειμένου να αποφύγουν την χρηματοοικονομική δυσπραγία. Οι δράσεις αυτές αποτελούν μορφές χρηματοοικονομικής αναδιάρθρωσης και συνίστανται σε πωλήσεις περιουσιακών στοιχείων, μείωση των επενδύσεων σε πάγια περιουσιακά στοιχεία, αναδιάρθρωση του τραπεζικού χρέους ή του χρέους κεφαλαιαγοράς ή από την έκδοση ομολογιακού δανείου, απολύσεις εργαζομένων και συγχωνεύσεις.

1.3 Διαχωρισμός της χρηματοοικονομικής αναδιάρθρωσης με βάση το κριτήριο της δικαστικής ή μη συνδρομής

Σύμφωνα με το αρχικό σχήμα που αφορά τις ενέργειες χρηματοοικονομικής αναδιάρθρωσης των Fred Weston and Thomas Copeland (1992) στο βιβλίο τους Managerial Finance, McKinsey and Company, 9th edition, The Dryden Press, New York , chapter 28, “Financial Distress”, p.1147, το οποίο τροποποιήθηκε, συμπληρώθηκε και παρουσιάζεται σε βελτιωμένη εκδοχή από τον καθηγητή Δημήτριο Παπαδόπουλο στην μελέτη-άρθρο του «Ιδιωτική ή Δικαστική Χρηματοοικονομική Αναδιάρθρωση αντιμετώπισης της χρηματοοικονομικής δυσπραγίας των επιχειρήσεων» , στο περιοδικό EPSILON 7 ECONOMIST, Ιούνιος 2015, η χρηματοοικονομική δυσπραγία μπορεί να αντιμετωπιστεί είτε προαιρετικά και οικειοθελώς από τη Διοίκηση της εταιρίας χωρίς τη δικαστική συνδρομή, είτε δικαστικά.

Όταν η επιχείρηση επιλέξει την οικειοθελή αναδιάρθρωση , οι ενέργειές της συνίστανται (α) στην συνέχιση της λειτουργίας με αναδιάρθρωση χρέους (με παράταση αποπληρωμής των δανειακών υποχρεώσεων, κούρεμα των πιστωτών, συμφωνία για κεφαλαιοποίηση δανείων με έκδοση μετοχών), (β) στην συνέχιση της λειτουργίας σε συνεργασία με άλλη επιχείρηση (υπό τη μορφή συγχώνευσης ή εξαγοράς ή στρατηγικής συμμαχίας) και (γ) προαιρετική διακοπή λειτουργίας με απόφαση της Γενικής Συνέλευσης (λύση και εκκαθάριση ή οικειοθελής μεταβίβαση της επιχείρησης στους πιστωτές.

Αντίθετα, στην περίπτωση της επιλογής δικαστικής συνδρομής, οι δράσεις συνίστανται σε (α) συνέχιση της λειτουργίας με εξυγίανση (Προπρωχευτική Διαδικασία Εξυγίανσης , η οποία θα μελετηθεί αναλυτικά στην παρούσα εργασία, (β) συνέχιση της λειτουργίας με Πτωχευτική Διαδικασία και συγκεκριμένα με το Σχέδιο Αναδιοργάνωσης όπως αναφέρεται

στα άρθρα 107-131 του Ν.3588/2007 ή (γ) διακοπή της λειτουργίας με Πτωχευτική Διαδικασία, στάδιο στο οποίο αναλαμβάνει η ένωση πιστωτών και διενεργείται η εκκαθάριση της πτωχευτικής περιουσίας, σύμφωνα με τα άρθρα 132-161 του Ν.3588/2007.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

Η ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΤΗΣ ΕΞΥΓΙΑΝΣΗΣ

2.1 Εννοιολογικός προσδιορισμός και Σκοπός

2.1.1 Έννοια

Εννοιολογικά, ως *διαδικασία εξυγίανσης*, ορίζεται το σύνολο των εξώδικων και δικαστικών ενεργειών που προβλέπονται από το νόμο, στις οποίες μπορεί να προβεί ο οφειλέτης, με πτωχευτική ικανότητα και κέντρο των κύριων συμφερόντων του στην Ελλάδα, ο οποίος βρίσκεται σε παρούσα ή επαπειλούμενη, ή απλά πιθανολογούμενη να επέλθει αδυναμία εκπλήρωσης των ληξιπρόθεσμων χρηματικών υποχρεώσεών του, κατά γενικό τρόπο, ώστε να καταρτίσει ειδική συμφωνία με την κατά νόμο πλειοψηφία των πιστωτών του, στη συνέχεια να επιτύχει την επικύρωση της συμφωνίας αυτής από το πτωχευτικό δικαστήριο, ώστε να αποφύγει την πτώχευσή του, διασώζοντας την επιχείρησή του, χωρίς όμως παράλληλα να παραβιάζεται η συλλογική ικανοποίηση των πιστωτών του.⁵

2.1.2 Σκοπός

Όπως προκύπτει και από την αιτιολογική έκθεση του ν. 4011/2013, που αναφέρεται σε «δεύτερη ευκαιρία», η διαδικασία της εξυγίανσης έχει ως στόχο τη διατήρηση της επιχείρησης, δηλαδή την αποφυγή του κατακερματισμού της. Έχει λοιπόν εξυγιαντικό στόχο ο οποίος επιτυγχάνεται με την σύναψη συμφωνίας η οποία δύναται να έχει ευρύτατο περιεχόμενο.⁶ Η συμφωνία όμως αυτή, δε θα πρέπει να παραβιάζει τη συλλογική ικανοποίηση των πιστωτών, και πιο συγκεκριμένα των πιστωτών που δε θα συμμετάσχουν μεν ή δεν θα συναινέσουν στη συμφωνία εξυγίανσης, αλλά παρόλα αυτά, θα δεσμευτούν από τη συμφωνία και αυτοί, ενώ απεναντίας, δεν τίθεται θέμα για τυχόν βλάβη των συμβληθέντων στη συμφωνία πιστωτών, καθώς αυτοί θα την έχουν αποδεχτεί.⁷

⁵ Βλ. Ψυχομάνη Σπ., Πτωχευτικό Δίκαιο και Δίκαιο ρύθμισης οφειλών υπερχρεωμένων φυσικών προσώπων , ΣΤ΄ Έκδοση 2016, σελ. 63-64

⁶ Βλ. Ρόκα Α., Προπτωχευτική Διαδικασία Εξυγίανσης Επιχειρήσεων, Β΄ Έκδοση 2014, σελ. 86-87

⁷ Βλ. Ψυχομάνη Σπ., Πτωχευτικό Δίκαιο και Δίκαιο ρύθμισης οφειλών υπερχρεωμένων φυσικών προσώπων , ΣΤ΄ Έκδοση 2016, σελ. 65

2.2 Νομοθετική εξέλιξη της διαδικασίας εξυγίανσης

Η διαδικασία της εξυγίανσης, προβλέπεται στο έκτο κεφάλαιο του πτωχευτικού κώδικα (ΠτΚ, άρ. 99 επ.) και εισήχθη με το ν. 4013/2011, ο οποίος επανέφερε παραλλαγμένες τις καταργηθείσες διατάξεις του αρ. 44 επ. ν.1892/1990. Ουσιώδεις τροποποιήσεις υπέστησαν και τα νέα αυτά άρθρα με τον ν. 4072/2012. Τα αρχικά αντικατασταθέντα άρθρα του ΠτΚ (ν. 3588/2007) είχαν εισάγει στην ελληνική πτωχευτική νομοθεσία, το θεσμό της «διαδικασίας της συνδιαλλαγής», κατά το πρότυπο της γαλλικής διαδικασίας conciliation. Η διαδικασία της συνδιαλλαγής, συνιστούσε -και αυτή- προσπάθεια του νομοθέτη να διασώσει από την πτώχευση επιχειρήσεις υφιστάμενες χρηματοοικονομική δυσπραγία, μέσω σύναψης και επικύρωσης ειδικής συμφωνίας συνδιαλλαγής.

2.2.1 Διαφορές μεταξύ της διαδικασίας της εξυγίανσης με την καταργηθείσα διαδικασία της συνδιαλλαγής

Οι βασικές διαφορές μεταξύ των δύο θεσμών, του καταργηθέντος της διαδικασίας συνδιαλλαγής, και του ισχύοντος της διαδικασίας της εξυγίανσης, είναι:⁸

- Στη δυνατότητα να συνάπτεται συμφωνία εξυγίανσης, ακόμα και μετά την επελθούσα παύση πληρωμών του οφειλέτη, ή ακόμα και πριν δημιουργηθεί καθεστώς επαπειλούμενης πτώχευσης.
- Στην παροχή δυνατότητας να συνάπτεται η συμφωνία και με εμπιστευτικές εξωδικαστικές διαπραγματεύσεις μεταξύ οφειλέτη και πιστωτών,
- Στην επέκταση της δεσμευτικότητας της επικυρωμένης συμφωνίας εξυγίανσης και στους μη συμβληθέντες και μη συναινούντες στην κατάρτισή της πιστωτές.

2.3 Συνοπτική περιγραφή της διαδικασίας εξυγίανσης

Η διαδικασία που ακολουθεί ο οφειλέτης προκειμένου να επιτύχει τη συμφωνία, μπορεί διεξαχθεί με δύο παραλλαγές, είτε τη *δικαστική*, είτε την *εξωδικαστική*, καθώς και οι δύο διαδικασίες φέρουν κοινό αποτέλεσμα. Οι δύο παραλλαγές θα αναλυθούν λεπτομερώς στην παρούσα εργασία.

⁸ Βλ. Ψυχομάνη Σπ., Πτωχευτικό Δίκαιο και Δίκαιο ρύθμισης οφειλών υπερχρεωμένων φυσικών προσώπων, ΣΤ' Έκδοση 2016, σελ. 67

Στο σημείο αυτό όμως, και προκειμένου να έχουμε μια γενική εικόνα των σταδίων της διαδικασίας, παρατίθεται μια περίληψη των σταδίων της δικαστικής διαδικασίας, η οποία είναι η συνήθης.

Τα στάδια της δικαστικής διαδικασίας είναι:

1. Το άνοιγμα της διαδικασίας εξυγίανσης, το οποίο περιλαμβάνει,
 - I. Υποβολή αίτησης για το άνοιγμα της διαδικασίας, και τη λήψη προληπτικών μέτρων
 - II. Λήψη προσωρινών μέτρων μέσω προσωρινής διαταγής
 - III. Δίκη για το άνοιγμα της διαδικασίας (ενδεχομένως διατήρηση προληπτικών μέτρων μέχρι την έκδοση της απόφασης)
 - IV. Έκδοση απόφασης που απορρίπτει ή δέχεται το άνοιγμα της διαδικασίας εξυγίανσης.
Η απόφαση δύναται να διατάσσει προληπτικά μέτρα.
2. Σύναψη συμφωνίας οφειλέτη και πιστωτών, είτε με συνέλευση πιστωτών, είτε όχι. Αποτελεί στάδιο διαπραγματεύσεων για τη σύναψη της συμφωνίας, και εφόσον αυτή επιτευχθεί, τότε υποβάλλεται προς επικύρωση στο δικαστήριο εντός της διάρκειας που θα ορίσει αυτό.
3. Δίκη για την επικύρωση της συμφωνίας και έκδοση της σχετικής απόφασης.

2.4 Γενικές προϋποθέσεις υπαγωγής στη διαδικασία εξυγίανσης

Οι προϋποθέσεις υπαγωγής στη διαδικασία της εξυγίανσης, όπως αυτές απαριθμούνται στο αρ. 99 § 1, είναι :

- η πτωχευτική ικανότητα του προσώπου – οφειλέτη
- το κέντρο των κύριων συμφερόντων του προσώπου να είναι η Ελλάδα
- η υφιστάμενη κατάσταση παρούσας ή επαπειλούμενης ή κατά πιθανολόγηση επελευσόμενης γενικής αδυναμίας πληρωμών
- η ύπαρξη επιχείρησης που να μπορεί να διασωθεί
- η πάροδος τριετίας σε περίπτωση που προηγήθηκε επικύρωση συμφωνίας εξυγίανσης

Πιο συγκεκριμένα:

2.4.1 Η πτωχευτική ικανότητα του οφειλέτη

Ο αιτών , φυσικό ή νομικό πρόσωπο, θα πρέπει να έχει πτωχευτική ικανότητα, να είναι δηλαδή, σύμφωνα με το άρθρο 2 § 1, έμπορος ή ένωση προσώπων με νομική προσωπικότητα που επιδιώκει οικονομικό σκοπό. Έτσι αποκλείονται μη έμποροι (π.χ. ελεύθεροι επαγγελματίες), ενώ δεν αποκλείονται ενώσεις με οικονομικό σκοπό (π.χ. δικηγορικές εταιρείες), συνεταιρισμοί και κοινοπραξίες. Ακόμη, μπορούν να υπάγονται στη διαδικασία

και εισηγμένες εταιρείες, ενώ αντίθετα, ειδικός νόμος⁹, αποκλείει ρητά τα πιστωτικά ιδρύματα από τη διαδικασία της εξυγίανσης, για τα οποία προβλέπεται ειδική διαδικασία εκκαθάρισης.¹⁰

Τέλος, δεν υπάγονται, ως στερούμενα πτωχευτικής ικανότητας, τα νομικά πρόσωπα του δημοσίου, οι οργανισμοί τοπικής αυτοδιοίκησης και οι δημόσιοι οργανισμοί (άρ. 2, § 2). Απεναντίας, δημόσιες και δημοτικές επιχειρήσεις, υπό εταιρική μορφή με νομική προσωπικότητα, μπορούν να υπαχθούν στη διαδικασία εξυγίανσης.¹¹

2.4.2 Κέντρο των κύριων συμφερόντων του οφειλέτη στην Ελλάδα

Το πρόσωπο που διαθέτει την πτωχευτική ικανότητα, θα πρέπει να έχει το κέντρο των κυρίων συμφερόντων του στην Ελλάδα. Κατά το άρθρο 4§ 2, κέντρο των κυρίων συμφερόντων είναι ο τόπος όπου ο οφειλέτης ασκεί συνήθως τη διοίκηση των συμφερόντων του και είναι αναγνωρίσιμο από τους τρίτους. Για τα νομικά πρόσωπα, τεκμαίρεται ότι, μέχρι να αποδειχθεί το αντίθετο, ότι κέντρο των κυρίων συμφερόντων είναι ο τόπος της καταστατικής έδρας.

Εδώ βέβαια ισχύει, ότι ακριβώς και στην πτωχευτική διαδικασία, όπου στην πτώχευση μπορούν να κηρυχθούν και αλλοδαπές εταιρείες, και έτσι δεν είναι απαραίτητη η ύπαρξη καταστατικής έδρας στην Ελλάδα, αλλά αρκεί η ύπαρξη πραγματικής έδρας, για παράδειγμα, μέσω υποκαταστήματος στην Ελλάδα.¹²

⁹ Βλ. Ρόκα Α., Προπτωχευτική Διαδικασία Εξυγίανσης Επιχειρήσεων, Β' Έκδοση 2014, σελ. 95. Είναι ο ν. 3601/2007 αρ. 68 § 1περ. α', όπως αντικαταστάθηκε με το αρ. 5 ν.4021/2011. Αντίστοιχος ρητός αποκλεισμός, δεν περιέχεται για τις ασφαλιστικές επιχειρήσεις στο αρ. 12^α ν.δ. 400/1970, επομένως δεν μπορεί θεωρητικά να αποκλειστεί η διαδικασία εξυγίανσης σε αυτές, τουλάχιστο, όσο δεν έχει κινηθεί από την εποπτική αρχή, η διαδικασία εκκαθάρισης.

¹⁰ Βλ. Ρόκα Α., Προπτωχευτική Διαδικασία Εξυγίανσης Επιχειρήσεων, Β' Έκδοση 2014, σελ. 94-95

¹¹ Βλ. Κοτσίρη Λ., Η διαδικασία συνδιαλλαγής κατά τον Πτωχευτικό Κώδικα, Β' Έκδοση 2011, σελ. 18

¹² Βλ. Περάκη Εμ., Πτωχευτικό δίκαιο, Β' Έκδοση 2012, σελ. 104-105. Σε πτώχευση μπορούν να κηρυχθούν και αλλοδαπές κοινοτικές εταιρείες που έχουν την καταστατική τους έδρα σε κράτος μέλος της ΕΚ, έχουν όμως εγκαταστήσει την πραγματική τους έδρα (το κέντρο των κυρίων συμφερόντων τους) στην Ελλάδα, ακόμη και αν η έδρα αυτή έχει τυπικά τη μορφή υποκαταστήματος. Σύμφωνα με τη νομολογία του ΔΕΚ (Centros, Uberseering, Inspire Art), το δικαίωμα εγκατάστασης, συνεπάγεται και την αναγνώρισή τους, αλλά και την πτωχευτική τους ικανότητα. Σε μια τέτοια περίπτωση, η εταιρεία θα συνεχίσει να διέπεται από το δίκαιο της καταστατικής της έδρας, η πτώχευσή της όμως θα διέπεται από το ελληνικό δίκαιο. Το ίδιο θα συμβεί και για τις αλλοδαπές, ή κοινοτικές εταιρείες, που με ειδική διάταξη, (π.χ. ν.791/1998), παρεκκλίνουσα από το άρθρο 10 ΑΚ, αναγνωρίζονται στην Ελλάδα, μολοντί έχουν την πραγματική τους έδρα στο εξωτερικό.

2.4.3 Η οικονομική κατάσταση των υπαγόμενων επιχειρήσεων

Οι αιτούσες επιχειρήσεις, επιτρέπεται να υπαχθούν στη διαδικασία της εξυγίανσης, όταν αντιμετωπίζουν σοβαρά οικονομικά προβλήματα, τα οποία συνίστανται σε **παρούσα** ή **επαπειλούμενη** αδυναμία εκπλήρωσης ληξιπρόθεσμων χρηματικών υποχρεώσεων, είτε σε **απλά πιθανολογούμενη** να επέλθει αδυναμία εκπλήρωσης («*απλή πιθανότητα αφερεγγυότητας*»), κατά τρόπο γενικό, και στις τρεις περιπτώσεις.

Παρούσα αδυναμία υφίσταται όταν ο οφειλέτης αδυνατεί να εκπληρώσει τα ληξιπρόθεσμα χρέη του (πραγματική κατάσταση πτώχευσης). Εν προκειμένω, δεν έχει σημασία αν έχει υπάρξει παύση πληρωμών, αν δηλαδή η αδυναμία έχει ήδη εκδηλωθεί προς τα έξω με αρνήσεις πληρωμών. Αρκεί να υπάρχει διαπιστωμένη, βεβαιωμένη αδυναμία του οφειλέτη να εκπληρώσει υποχρεώσεις που θα καταστούν μελλοντικά ληξιπρόθεσμες, ή ακόμη και ήδη ληξιπρόθεσμες, η εκπλήρωση των οποίων δεν έχει ακόμη ζητηθεί από το δανειστή. Στην περίπτωση όπου έχει ήδη επέλθει παύση πληρωμών, παράλληλα με την αίτηση για υπαγωγή στη διαδικασία, ο οφειλέτης θα πρέπει να συνυποβάλει με το ίδιο δικόγραφο, αίτηση για την κήρυξη πτώχευσης κατά το άρθρο 5 § 2. Εδώ το δικαστήριο θα επιλέξει μεταξύ των δύο αιτήσεων, και αν δεχθεί την αίτηση υπαγωγής σε διαδικασία εξυγίανσης, αναστέλλει με την ίδια απόφαση την εξέταση της αίτησης κήρυξης σε πτώχευση μέχρι τη λήξη της διαδικασίας εξυγίανσης, αλλιώς προχωρεί στην εξέταση της πτώχευσης (αρ. 99 § 6). Η παράλειψη συνυποβολής της αίτησης πτώχευσης, δεν καθιστά απαράδεκτη την αίτηση για υπαγωγή στη διαδικασία της εξυγίανσης, είναι όμως δυνατή η υποβολή αίτησης πτώχευσης από τους πιστωτές ή τον εισαγγελέα πρωτοδικών, εφόσον συντρέχουν οι προϋποθέσεις του άρθρου 5 § 1. Επίσης, και στην παρούσα περίπτωση, εφαρμόζεται το άρθρο 98 περί αστικής ευθύνης των διοικητών κεφαλαιουχικών εταιρειών επί παραλείψεως τους να υποβάλουν την αίτηση για κήρυξη της πτώχευσης της εταιρείας που διοικούν(99 § 6).¹³

Επαπειλούμενη αδυναμία εκπλήρωσης, έχουμε όταν είναι βάσιμη η απειλή που αντιμετωπίζει ο οφειλέτης να βρεθεί προσεχώς σε στη θέση να μην μπορεί να εξοφλήσει τις υφιστάμενες οφειλές του(συνιστά στάδιο που προηγείται της παρούσας αδυναμίας).¹⁴ Στο σημείο αυτό, θα πρέπει να σημειώσουμε ότι μεταξύ της επαπειλούμενης αδυναμίας εκπλήρωσης του άρθρου 99 § 1, και της επαπειλούμενης αδυναμίας εκπλήρωσης του άρθρου 3 § 2, υπάρχει μια λεπτή διαφορά. Η διάταξη του άρθρου 99 § 1, αρκείται σε επαπειλούμενη αδυναμία κατά τρόπο ‘γενικό’, ενώ η διάταξη του άρθρου 3 § 2(σε συνδυασμό με αυτή του 3 § 1), απαιτεί επαπειλούμενη αδυναμία κατά τρόπο ‘γενικό’ και ‘μόνιμο’.¹⁵

¹³ Βλ. Ψυχομάνη Σπ., Πτωχευτικό Δίκαιο και Δίκαιο ρύθμισης οφειλών υπερχρεωμένων φυσικών προσώπων, ΣΤ’ Έκδοση 2016, σελ. 72.

¹⁴ Βλ. Ψυχομάνη Σπ., Πτωχευτικό Δίκαιο και Δίκαιο ρύθμισης οφειλών υπερχρεωμένων φυσικών προσώπων, ΣΤ’ Έκδοση 2016, σελ. 72.

¹⁵ Βλ. Περάκη Εμ., Πτωχευτικό δίκαιο, Β’ Έκδοση 2012, σελ. 115, όπου γενική είναι η παύση όταν δεν εκπληρώνεται σημαντικό μέρος των υποχρεώσεων(ανεξάρτητα αν γίνονται κάποιες πληρωμές), και μόνιμη είναι η παύση που δεν οφείλεται σε παροδικά αίτια. Για παράδειγμα, μια κρίση σε ένα κλάδο της οικονομίας, μπορεί να δημιουργήσει την απειλή της παύσης πληρωμών κατά τρόπο γενικό, όχι όμως και μόνιμο.

Σύμφωνα με τη νομολογία¹⁶, καταστάσεις και ενδείξεις οι οποίες λαμβάνονται υπόψη για τη διαπίστωση ύπαρξης επαπειλούμενης αδυναμίας κατά τρόπο γενικό, είναι:

α) Τα οικονομικά δεδομένα, όπως αρνητικός ισολογισμός, συνεχής έλλειψη κερδοφορίας και αδυναμία μερισματικής πολιτικής, υπερβολικός βραχυπρόθεσμος δανεισμός, διακοπή τραπεζικών συναλλαγών, αφαίρεση βιβλιαρίου επιταγών, διακοπή οικονομικής υποστηρίξεως από μητρική εταιρία ομίλου,

β) η περιουσιακή κατάσταση, όπως η επιβάρυνση των περιουσιακών στοιχείων με πολλαπλές εμπράγματα ασφάλειες ή η ανυπαρξία ελεύθερης περιουσίας ή η εκποίηση περιουσιακών στοιχείων για αντιμετώπιση βραχυπρόθεσμων υποχρεώσεων,

γ) η επιχειρηματική δραστηριότητα, όπως έλλειψη των αναγκαίων πρώτων υλών, υπολειτουργία της επιχείρησης, δυσχέρειες στην κάλυψη αποθεμάτων, προβλήματα και διεκδικήσεις προσωπικού μη αντιμετωπίσιμες, δυσαναλογία εσόδων και λειτουργικών εξόδων, και

δ) το οικονομικό περιβάλλον της επιχειρήσεως όπως μείωση παραγγελιών, ανάκληση ή μη παράταση αδειών εκμεταλλεύσεως ή ευρεσιτεχνιών, προβληματικές σχέσεις με προμηθευτές, συγκρούσεις με προσωπικό, καταστροφή (ολική ή μερική) εγκαταστάσεων ή παραγωγής, ευρεία ελαττωματικότητα προϊόντων και μαζικές υπαναχωρήσεις καταναλωτών.

Για να καταλήξουμε στη διάγνωση επαπειλούμενης αδυναμίας εκπλήρωσης κατά τρόπο γενικό, θα πρέπει να λάβουμε υπόψη, όλη την εξέλιξη της οικονομικής κατάστασης της επιχείρησης, και κατά κανόνα δεν αρκούν, μεμονωμένα συμπτώματα που θα έδειχναν μια κατάσταση προβληματική(π.χ. αδυναμία εκπλήρωσης μιας σημαντικής υποχρέωσης).¹⁷

Πρακτικά, αυτό που είθισται να συμβαίνει, είναι ότι οι οφειλέτες στην αίτησή τους, περιγράφουν τα οικονομικά τους προβλήματα, αρνούμενοι όμως ότι βρίσκονται σε παύση πληρωμών, άλλως, θα έπρεπε να συνυποβάλλουν αίτηση πτώχευσης(άρθρο 99 § 6), κάτι που θα είχε δυσμενείς συνέπειες για την εικόνα της εταιρείας, ενώ κατά την επικύρωση της συμφωνίας, βαρύνονται με το πρόσθετο βάρος να αποδείξουν ότι η συμφωνία αίρει τυχόν υφιστάμενη παύση πληρωμών (άρθρο 106ζ § 3).¹⁸

Η συνήθης έκφραση που χρησιμοποιείται στη νομολογία ¹⁹, είναι ότι «η εταιρεία αντιμετωπίζει σοβαρή έλλειψη ρευστότητας και βρίσκεται σε γενική αδυναμία εκπλήρωσης των οικονομικών της υποχρεώσεων, χωρίς όμως ακόμα να βρίσκεται σε κατάσταση παύσης πληρωμών».²⁰

Πολλές φορές, η απόφαση στηρίζεται στην έκθεση του εμπειρογνώμονα ή και σε άλλα στοιχεία, όπως π.χ. βεβαίωση του ΙΚΑ, για να συμπεράνει ότι η επιχείρηση συνεχίζει τη δραστηριότητά της, προβαίνοντας και σε ορισμένες πληρωμές των χρεών της, χωρίς πάντως να υφίσταται μόνιμη και σταθερή αδυναμία πληρωμής των ληξιπρόθεσμων χρηματικών υποχρεώσεών της. Επίσης, φαίνεται να μην γίνεται μια αναλυτική αιτιολόγηση της επαπειλούμενης αδυναμίας στη βάση των ταμειακών ροών, όπως προκύπτει από την ερμηνεία του άρθρου 3 § 2, και έτσι, λόγω του τρόπου εφαρμογής της έννοιας της

¹⁶ Ενδεικτικά: 10689/2008 ΜΠρΑθ, 5930/2010 ΜΠρΘ, 7120/2010 ΜΠρΘ, 9297/2010 ΜΠρΘ, ΝΟΜΟΣ

¹⁷ Βλ. Ρόκα Α., Προπτωχευτική Διαδικασία Εξυγίανσης Επιχειρήσεων, Β΄ Έκδοση 2014, σελ. 101-102

¹⁸ Βλ. Ρόκα Α., Προπτωχευτική Διαδικασία Εξυγίανσης Επιχειρήσεων, Β΄ Έκδοση 2014, σελ. 101-102

¹⁹ Βλ. ΠΠρΘεξ 11923/2013 ΝΟΜΟΣ

²⁰ Βλ. Ρόκα Α., Προπτωχευτική Διαδικασία Εξυγίανσης Επιχειρήσεων, Β΄ Έκδοση 2014, σελ. 101-102

επαπειλούμενης αδυναμίας στην πράξη, διατηρήθηκε η διαθεσιμότητα της διαδικασίας σε όσες επιχειρήσεις αντιμετωπίζουν σημαίνοντα οικονομικά προβλήματα.²¹

Πιθανολογούμενη απλώς²² να επέλθει αδυναμία, («απλή πιθανότητα αφερεγγυότητας») είναι η κατάσταση εκείνη του οφειλέτη, όπου χωρίς ο οφειλέτης να έχει φθάσει ακόμα σε σημείο αδυναμίας ή επαπειλούμενης αδυναμίας, αντιμετωπίζει απλώς την πιθανότητα να απειληθεί, προσεχώς κατά την πορεία των πραγμάτων, με αδυναμία εκπλήρωσης των υποχρεώσεών του. Έτσι λοιπόν στην πράξη, προκειμένου να διαγνωστεί η κατάσταση αυτή, δεν απαιτείται ο σχηματισμός πλήρους δικανικής πεποιθήσεως, αλλά αρκεί η πιθανολόγηση εκ μέρους του δικαστηρίου, της μελλοντικής αδυναμίας, ως επί ασφαλιστικών μέτρων. Έχουμε λοιπόν εδώ, την περίπτωση επαπειλούμενης αδυναμίας πληρωμών, την οποία πιθανολογεί ο οφειλέτης και στην πιθανολόγηση, επίσης, να στηρίζεται η έκδοση της απόφασης που θα κηρύσσει την πτώχευση. Με τον τρόπο αυτό, ο νομοθέτης διευκολύνει τις επιχειρήσεις, ώστε αυτές να εντάσσονται έγκαιρα, σε πρώιμο στάδιο, στη διαδικασία εξυγίανσης, για να ενισχύεται έτσι και η δυνατότητα διάσωσής τους.²³

2.4.4 Η ύπαρξη επιχείρησης του οφειλέτη που να μπορεί να διασωθεί

Βασικό μέλημα του νομοθέτη είναι η εξυγίανση της επιχείρησης, με τη σύγχρονη έννοια της, δηλαδή ενός οργανωμένου συνόλου περιουσιακών στοιχείων, και για αυτό, προϋπόθεση υπαγωγής στη διαδικασία, είναι η ύπαρξη μιας τέτοιας επιχείρησης. Η επιχείρηση αυτή, θα πρέπει να έχει *ιδιαίτερη οικονομική σημασία για το κοινωνικό σύνολο*, ώστε η εξυγιάσή της, να προσφέρεται ως υπηρεσία στο κοινωνικό συμφέρον. Το οικονομικά επουσιώδες, δεν ενδιαφέρει εν γένει το εμπορικό δίκαιο. Επιπλέον, η επιχείρηση θα πρέπει να είναι επιδεκτική εξυγίανσης, δηλαδή να υπάρχουν προοπτικές βιωσιμότητας.²⁴

Ειδικότερα, όσον αφορά την ιδιαίτερη οικονομική σημασία για το κοινωνικό σύνολο, στο ισχύον δίκαιο (άρθρο 100 παρ. 1) προβλέπεται υποχρέωση του αιτούντος να περιγράψει στην αίτησή του για υπαγωγή, το μέγεθος της επιχείρησης και το προσωπικού που απασχολεί, απαλείφτηκε όμως η έκφραση «κοινωνική σημασία» καθώς και η «διατήρηση των θέσεων εργασίας» ως στόχος του έργου του μεσολαβητή. Επίσης, στα κριτήρια αποδοχής της αίτησης (άρθρο 101 παρ 1) δεν γίνεται αναφορά στη διάσωση των θέσεων εργασίας ή σε γενικευμένη κρίση σκοπιμότητας, σε αντίθεση με το προϊσχύον δίκαιο που οι αναφορές αυτές υπήρχαν. Παρόλα αυτά, από την πρώτη περίοδο εφαρμογής της διαδικασίας της εξυγίανσης, δε φαίνεται να έχουν αλλάξει πολλά στην πράξη. Στην πλειοψηφία των περιπτώσεων οι οφειλέτες συνεχίζουν να αναφέρουν στην αίτησή τους μετ' επιτάσεως τον αριθμό των εργαζομένων στην επιχείρησή τους, καθώς και τις δυσμενείς συνέπειες που θα είχε το

²¹ Βλ. Ρόκα Α., Προπτωχευτική Διαδικασία Εξυγίανσης Επιχειρήσεων, Β' Έκδοση 2014, σελ. 101-102

²² Τη σχετική διάταξη, πρόσθεσε στο κείμενο του αρ. 99, ο ν. 4336/2015

²³ Βλ. Ψυχομάνη Σπ., Πτωχευτικό Δίκαιο και Δίκαιο ρύθμισης οφειλών υπερχρεωμένων φυσικών προσώπων, ΣΤ' Έκδοση 2016, σελ 72-75

²⁴ Βλ. Ψυχομάνη Σπ., Πτωχευτικό Δίκαιο και Δίκαιο ρύθμισης οφειλών υπερχρεωμένων φυσικών προσώπων, ΣΤ' Έκδοση 2016, σελ. 75

κλείσιμο της επιχείρησής τους σε ένα περιβάλλον εντεινόμενης οικονομικής κρίσης. Οι δικαστικές αποφάσεις με τη σειρά τους, που αποδέχονται το άνοιγμα της διαδικασίας, αναφέρουν σχεδόν πάντα τον αριθμό των εργαζομένων²⁵, ενώ η πράξη δείχνει ότι η παρουσία των εργαζομένων στη δίκη εκτιμάται θετικά. Ύστερα από τη νομοθετική παρέμβαση του 2012, εξάλλου, η θέση των εργαζομένων ενδυναμώθηκε περαιτέρω.²⁶

Όσον αφορά τις προοπτικές βιωσιμότητας, η επιχείρηση θα πρέπει να μπορεί να καταστεί βιώσιμη, να είναι δηλαδή επιδεκτική εξυγίανσης. Η παράμετρος αυτή, αν και δεν αναφέρεται εξ αρχής ρητά στο νόμο, υπολανθάνει ωστόσο στην ύστερη για την επικύρωση της συμφωνίας σχετική προϋπόθεση, όπως αυτή ορίζεται στο άρθρο 106 ζ παρ. 2 εδ. α. Έτσι λοιπόν, αποκλείεται η υπαγωγή στη διαδικασία της εξυγίανσης επιχειρήσεων οι οποίες δεν μπορούν εκ των πραγμάτων να εξυγιανθούν, π.χ. λόγω μη αναστρέψιμης έλλειψης ανταγωνιστικότητας των προϊόντων τους.²⁷

2.4.5 Η πάροδος τριετίας από την επικύρωση προηγηθείσας συμφωνίας εξυγίανσης

Νεότερη διαδικασία εξυγίανσης για τον ίδιο οφειλέτη δεν είναι επιτρεπτή, αν δεν έχει παρέλθει τριετία από την επικύρωση προηγούμενης συμφωνίας εξυγίανσης, εκτός αν πρόκειται για συμφωνία που επικυρώνεται κατά το άρθρο 106β.

²⁵ Βλ. ΠΠρΘες 11923/2013 δημ. ΝΟΜΟΣ (η συνέχιση της λειτουργίας της αιτούσας εταιρείας και η οικονομική ανάκαμψη αυτής με τη σύμπραξη των δανειστών της στο πλαίσιο της διαδικασίας εξυγίανσης διασφαλίζει τη διατήρηση μεγάλου αριθμού θέσεων εργασίας στην ίδια την αιτούσα, παρά την ήδη μείωση αυτών εξαιτίας της διακοπής λειτουργίας αρκετών ζημιογόνων καταστημάτων της, αλλά και σε συνεργαζόμενες ελληνικές επιχειρήσεις,

²⁶ Βλ. Ρόκα Α., Προπτωχευτική Διαδικασία Εξυγίανσης Επιχειρήσεων, Β΄ Έκδοση 2014, σελ. 95-97

²⁷ Βλ. Ψυχομάνη Σπ., Πτωχευτικό Δίκαιο και Δίκαιο ρύθμισης οφειλών υπερχρεωμένων φυσικών προσώπων, ΣΤ΄ Έκδοση 2016, σελ. 75

Βλ. επίσης Κοτσίρη Λ. – Χατζηνικολάου Αγγελίδου Ρ., Δίκαιο εξυγίανσης και εκκαθάρισης προβληματικών επιχειρήσεων, Γ΄ Έκδοση 2006, σελ. 29, όπου οι εταιρείες Holding και οι αδρανείς εταιρείες δεν μπορούν να υπαχθούν στην έννοια της επιχείρησης που μπορεί να υπαχθεί σε καθεστώς εξυγίανσης.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

ΕΞΩΔΙΚΑΣΤΙΚΗ (ΑΜΕΣΗ) ΚΑΙ ΔΙΚΑΣΤΙΚΗ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΕΞΥΓΙΑΝΣΗΣ

3.1 Η εξωδικαστική (άμεση) διαδικασία εξυγίανσης

3.1.1 Έννοια

Εξωδικαστική διαδικασία εξυγίανσης, είναι το σύνολο των ενεργειών στις οποίες προβαίνει το πληρούν τις ανωτέρω προϋποθέσεις υπαγωγής στη διαδικασία της εξυγίανσης πρόσωπο, με τις οποίες ενέργειες, επιδιώκει τη σύναψη της συμφωνίας εξυγίανσης με τους πιστωτές του, χωρίς να –ή πριν- προσφύγει στη λεπτομερώς περιγραφόμενη στο νόμο δικαστική διαδικασία και πριν την έναρξη, εν γένει, της διαδικασίας αυτής (άρθρα 99 παρ. 4 και 106β).

Όπως και στη δικαστική διαδικασία εξυγίανσης, η δυνατότητα εξωδικαστικής (άμεσης) επικύρωσης συμφωνίας εξυγίανσης, αφορά την πλειοψηφία των ελληνικών επιχειρήσεων, στις οποίες το 60% των απαιτήσεων των πιστωτών, μπορεί να αναζητηθεί σε λίγα πρόσωπα (τράπεζες, βασικοί προμηθευτές), καθώς δεν είναι πολυδιασπασμένο. Η καινοτομία που υπάρχει στη συγκεκριμένη περίπτωση, συνίσταται στην παράκαμψη της τυπικής έναρξης διαδικασίας εξυγίανσης, η οποία διαρκεί πολύ, συνεπάγεται αρνητική δημοσιότητα, και επιβαρύνει ιδιαίτερα τη θέση της επιχείρησης στην αγορά. Με την άμεση επικύρωση της συμφωνίας των άρθρων 99 παρ. 4 και 106 β , καθίστανται δυνατές οι εμπιστευτικές διαπραγματεύσεις με τους βασικούς πιστωτές, με σκοπό τη σύνταξη σχεδίου διάσωσης της επιχείρησης (prepackage plans'' ή '' pre-voted plans''), και στη συνέχεια την υποβολή του στο δικαστήριο προς επικύρωση. Έτσι λοιπόν, οι οικονομικές δυσκολίες του οφειλέτη γνωστοποιούνται στο κοινό αφού έχει διασφαλιστεί η επίτευξη σχεδίου διάσωσης. Στην περίπτωση όμως που αποτύχουν οι διαπραγματεύσεις αυτές, είναι αμφίβολο αν μπορεί να γίνει δεκτή η αίτηση ανοίγματος της διαδικασίας, δεδομένου ότι απαιτείται πιθανολόγηση για τη δυνατότητα σύναψης συμφωνίας(άρθρο 101 παρ. 1). Στο ενδεχόμενο αυτό της αρνητικής έκβασης, το αντεπιχείρημα θα μπορούσε να είναι π.χ. ότι μέσω σύγκλησης συνέλευσης των πιστωτών, θα δοθεί η δυνατότητα καλύτερου συντονισμού αυτών.²⁸

²⁸ Βλ. Ρόκα Α., Προπρωχευτική Διαδικασία Εξυγίανσης Επιχειρήσεων, Β΄ Έκδοση 2014, σελ. 180

3.1.2 Η διαδικασία της εξωδικαστικής εξυγίανσης

Την πρωτοβουλία αυτή, αναλαμβάνει ο οφειλέτης, με σκοπό την αποφυγή της πτώχευσης με ταυτόχρονη εξυπηρέτηση της συλλογικής ικανοποίησης των πιστωτών. Το περιεχόμενο της συμφωνίας διαμορφώνεται από την ελεύθερη διαπραγμάτευση των μερών, και μπορεί να έχει ως αντικείμενο, οποιαδήποτε ρύθμιση του ενεργητικού και του παθητικού του οφειλέτη, ιδίως δε των θεμάτων που ενδεικτικά αναφέρονται στο άρθρο 106 ε.

Σχετικά με τον τύπο της συμφωνίας, αυτή συνάπτεται με ιδιωτικό έγγραφο, εκτός αν οι υποχρεώσεις που αναλαμβάνονται με αυτήν απαιτούν τη σύνταξη δημοσίου εγγράφου. Στην τελευταία αυτή περίπτωση, το συμβολαιογραφικό έγγραφο μπορεί να αναπληρωθεί με δηλώσεις ενώπιον του δικαστηρίου(αρ. 106 ε παρ. 6).

Οι υπογραφές ιδίως των πιστωτών στη συμφωνία, μπορούν να τίθενται από αυτούς, είτε δια περιφοράς, είτε σε άτυπη συνέλευση αυτών. Προκειμένου να είναι έγκυρη η συμφωνία, θα πρέπει να υπογραφεί από πιστωτές που εκπροσωπούν το 60% του συνόλου των απαιτήσεων, εντός του οποίου περιλαμβάνεται το 40% των τυχόν εμπραγμάτως ή με ειδικό προνόμιο ή με προσημείωση υποθήκης εξασφαλισμένων απαιτήσεων(άρθρα 106 α, 106 β). Για την κάλυψη των ποσοστών αυτών, δεν ενδιαφέρει ο αριθμός των πιστωτών, ούτε το είδος ή το μέγεθος ή ο αριθμός των απαιτήσεών τους.

Μαζί με την έγγραφη συμφωνία, θα πρέπει να επισυνάπτεται πλήρης κατάσταση των πιστωτών και των απαιτήσεών τους, προκειμένου να καταστεί εφικτός ο υπολογισμός του ποσοστού των συμβληθέντων πιστωτών. Η εν λόγω κατάσταση των πιστωτών, θα πρέπει να φέρει πρόσφατη ημερομηνία, προκειμένου να υποδηλώνει την πραγματική ύπαρξη των συγκεκριμένων πιστωτών και απαιτήσεών τους κατά το χρόνο σύνταξης της(106 β παρ. 1 εδ. β)

Ένα σημαντικό ελάττωμα της άμεσης επικύρωσης συμφωνίας, είναι η δυσκολία διαπίστωσης από το δικαστήριο και τους εμπλεκόμενους, της πραγματικής εικόνας των πιστωτών, καθώς δεν προηγείται ένα στάδιο ωρίμανσης της αίτησης, είτε με την επίσημη διαδικασία εξέλεγχξης των πιστώσεων του πτωχευτικού δικαίου (άρ. 89 επ.), είτε με το άνοιγμα της διαδικασίας, το οποίο δίνει το χρόνο στους πιστωτές να δηλώσουν την παρουσία τους και να ελέγξουν τα οικονομικά τους οφέλη. Έτσι, ενδέχεται να παρουσιάζονται κενά στον κατάλογο των πιστωτών, ή αντίστροφα να προστίθενται εικονικοί πιστωτές, με σκοπό το σχηματισμό της δέουσας πλειοψηφίας. Στην προσπάθεια λύσης του προβλήματος αυτού, βοηθούν κάποιες ασφαλιστικές δικλείδες, όπως η κατάθεση σωρείας (κατά κανόνα πιστοποιημένων)εγγράφων βάσει του άρθρου 100 παρ. 2, και η γνωμοδότηση του εμπειρογνώμονα για τα οικονομικά του οφειλέτη και την ακρίβειά τους (αρ. 100 παρ. 2 εδ. β' και δ).²⁹

Ακόμη, η συμφωνία θα πρέπει υποχρεωτικά να συνοδεύεται από “επιχειρηματικό σχέδιο”, με χρονική διάρκεια, ίση με αυτή της συμφωνίας, εγκεκριμένο και υπογεγραμμένο από τον οφειλέτη και τους πιστωτές με τον ίδιο τρόπο όπως και η συμφωνία(αρ. 106 ε παρ. 7).

²⁹ Βλ. Ρόκα Α., Προπτωχευτική Διαδικασία Εξυγίανσης Επιχειρήσεων, Β' Έκδοση 2014, σελ. 183

Η συμφωνία αυτή εξυγίανσης, θα πρέπει να υποβληθεί στο πτωχευτικό δικαστήριο προς επικύρωση, με αίτηση του οφειλέτη ή πιστωτή(άρθρα 99 παρ. 4, 106 β παρ.1, 106 στ), εντός διαστήματος τριών μηνών από την ως άνω ημερομηνία κατάστασης των πιστωτών. Η αίτηση αυτή, κατατίθεται όπως και η αίτηση για το άνοιγμα της δικαστικής διαδικασίας εξυγίανσης(κατ' άρθρο 100), έχοντας το ίδιο περιεχόμενο και τα ίδια συνοδευτικά έγγραφα με αυτή. Για τη συζήτηση της αίτησης, ορίζεται δικάσιμος εντός διμήνου από την υποβολή της, και το δικαστήριο δικάζει με τη διαδικασία της εκούσιας δικαιοδοσίας (αρ. 99 § 10). Τέλος, το δικαστήριο, μπορεί να επικυρώσει τη συμφωνία, με τις προϋποθέσεις και τα αποτελέσματα των άρθρων 106 ζ και 106 η.³⁰

3.1.3 Αναστολή μέτρων εκτέλεσης, και λήψη άλλων προληπτικών μέτρων (αρ.106β §2)

Από την κατάθεση προς επικύρωση της άμεσης συμφωνίας εξυγίανσης, και μέχρι τη λήψη απόφασης του πτωχευτικού δικαστηρίου για την επικύρωση ή μη της συμφωνίας εξυγίανσης, αναστέλλονται αυτόματα τα μέτρα, εκκρεμή ή μη, ατομικής και συλλογικής αναγκαστικής εκτέλεσης κατά του οφειλέτη για την ικανοποίηση απαιτήσεων που έχουν γεννηθεί πριν την κατάθεση της συμφωνίας εξυγίανσης. Η ανωτέρω αναστολή δεν μπορεί να υπερβαίνει τους τέσσερις (4) μήνες. Για τη χορήγηση άλλων προληπτικών μέτρων, εφαρμόζεται το άρθρο 103.

Επίσης, για την ως άνω διάρκεια αναστέλλεται και η λήψη οποιουδήποτε ασφαλιστικού μέτρου κατά του οφειλέτη, εκτός εάν με αυτό επιδιώκεται η αποτροπή της απομάκρυνσης ή αφαίρεσης ή μετακίνησης κινητών πραγμάτων της επιχείρησης, τεχνολογικού ή εν γένει εξοπλισμού της που δεν έχει συμφωνηθεί και ενέχει τον κίνδυνο απαξίωσης της επιχείρησης του οφειλέτη. Για την ως άνω διάρκεια αναστέλλονται οι αποκλειστικές προθεσμίες άσκησης αξιώσεων και παραγραφής, υπό τις οποίες τελούν οι απαιτήσεις των πιστωτών και τα δικαιώματα των υπέρ του οφειλέτη εγγυητών και συνοφειλετών του εις ολόκληρον, καθώς και οι προθεσμίες και η άσκηση διαδικαστικών πράξεων.

Η ως άνω αυτόματη αναστολή διώξεων μπορεί να εφαρμοστεί μόνον μία φορά. Στο Μητρώο Πτωχεύσεων του άρθρου 8 παράγραφος 3 σημειώνεται η έναρξη ισχύος της αυτόματης αναστολής διώξεων κατά την πρώτη υποβολή αίτησης επικύρωσης συμφωνίας εξυγίανσης κατά το άρθρο 106β ή 106στ.

³⁰ Για προϋποθέσεις επικύρωσης, βλ. ενδεικτικά ΠΠρΑθ 539/2012, ΝΟΜΟΣ.

3.2 Η δικαστική διαδικασία εξυγίανσης

Η δικαστική διαδικασία εξυγίανσης αρχίζει με την κατάθεση στο πτωχευτικό δικαστήριο της αίτησης, ακολουθεί το άνοιγμα της διαδικασίας, και ολοκληρώνεται είτε με την επικύρωση της συμφωνίας, είτε με την απόρριψη της αίτησης ανοίγματος, είτε με την πάροδο της περιόδου που όρισε το δικαστήριο, είτε με ανάκληση της απόφασης ανοίγματος της διαδικασίας. Στις επόμενες υποενότητες παρατίθενται όλα τα στάδια δικαστικής αυτής διαδικασίας.

3.2.1 Υποβολή αίτησης για άνοιγμα της διαδικασίας

Προκειμένου να ξεκινήσει η δικαστική διαδικασία, απαιτείται να υποβληθεί η σχετική αίτηση ανοίγματος στο πτωχευτικό δικαστήριο, με όλα τα υποχρεωτικώς συνυποβαλλόμενα έγγραφα. Ο πληρούν τις προαναφερθείσες προϋποθέσεις υπαγωγής στη διαδικασία της εξυγίανσης οφειλέτης, είναι αυτός που νομιμοποιείται ενεργητικά για την υποβολή της εν λόγω αίτησης. Στην περίπτωση που ο οφειλέτης είναι νομικό πρόσωπο, την αίτηση υποβάλλει το διοικητικό όργανο (ΔΣ ή διαχειριστής) (άρ. 100 και 96 § 2).

Η αίτηση κατατίθεται στο πτωχευτικό δικαστήριο, δηλαδή στο πρωτοδικείο του τόπου που ο οφειλέτης έχει το κέντρο των κύριων συμφερόντων του, ενώ για τους οφειλέτες νομικά πρόσωπα είναι ο τόπος της καταστατικής τους έδρας (άρ. 4 § 1,2). Τέλος το δικαστήριο δικάζει με τη διαδικασία της εκούσιας δικαιοδοσίας(αρ. 99 § 10).

Το περιεχόμενο της αίτησης ορίζεται στο άρθρο 100 § 2. Ειδικότερα, στην αίτηση του οφειλέτη, θα πρέπει να περιγράφονται³¹ :

- η επιχείρηση του οφειλέτη,
- η οικονομική του κατάσταση με παράθεση των πιο πρόσφατων οικονομικών στοιχείων, συμπεριλαμβανομένων των τυχόν οφειλών του προς το Δημόσιο και τα ασφαλιστικά ταμεία,
- τα αίτια της οικονομικής του αδυναμίας,
- τα προτεινόμενα μέτρα για την αντιμετώπιση της οικονομικής αδυναμίας
- οι τυχόν διαπραγματεύσεις που έχουν ήδη λάβει χώρα με τους πιστωτές.
- ιδιαίτερα γίνεται περιγραφή του μεγέθους της επιχείρησης, του προσωπικού που απασχολεί,
- η κατάσταση και οι προοπτικές της αγοράς, στην οποία ο οφειλέτης δραστηριοποιείται.
- Με την ίδια αίτηση ο οφειλέτης δύναται να ζητά Σύγκληση της συνέλευσης των πιστωτών (άρθρο 105) ή και ορισμό μεσολαβητή (άρθρο 102).
- Στο ενδεχόμενο που ο οφειλέτης έχει περιέλθει σε κατάσταση παύσης πληρωμών, θα πρέπει στο ίδιο δικόγραφο της αίτησης ανοίγματος, να συμπεριλαμβάνεται και αίτηση για

³¹ Σχετικά με τις προϋποθέσεις παραδεκτού της αίτησης, βλ. ενδεικτικά Εφ.Πειρ 869/2014, ΔΕΕ 2015, σελ. 381 επ. , και ΕφΠειρ 252/2014, ΔΕΕ 2014, σελ. 807 επ.

την κήρυξη πτώχευσης, χωρίς όμως η παράλειψη της συνυποβολής αυτής, να καθιστά απαράδεκτη την αίτηση για υπαγωγή στη διαδικασία της εξυγίανσης(άρ. 99 § 6).

Με την αίτηση ο οφειλέτης οφείλει επίσης να συνυποβάλλει τα κατωτέρω έγγραφα³²:

- οικονομικές του καταστάσεις (εφόσον υπάρχουν) για την τελευταία χρήση, για την οποία είναι διαθέσιμες. Στην περίπτωση των κεφαλαιουχικών εταιριών, οι ως άνω οικονομικές καταστάσεις πρέπει να είναι δημοσιευμένες και εγκεκριμένες από γενική συνέλευση, ενώ στην περίπτωση των λοιπών επιχειρήσεων, αλλά και όταν πρόκειται για ενδιάμεσες οικονομικές καταστάσεις, εφόσον υπάρχουν, αυτές πρέπει να είναι δημοσιευμένες σε μία οικονομική εφημερίδα και ελεγμένες.
- βεβαίωση της αρμόδιας οικονομικής υπηρεσίας για τα χρέη του οφειλέτη προς το Δημόσιο
- άλλα έγγραφα που στηρίζουν τα παρεχόμενα από τον οφειλέτη στοιχεία, βεβαιωμένα ως προς την ακρίβεια του περιεχομένου τους από τον υπεύθυνο για τη διεύθυνση του λογιστηρίου, όπου υπάρχει, και από το νόμιμο εκπρόσωπο της επιχείρησης.
- Έκθεση εμπειρογνώμονα της επιλογής του οφειλέτη

3.2.1.1 Έννομες συνέπειες από την υποβολή της αίτησης

Οι συνέπειες από την υποβολή της αίτησης, συνάγονται εμμέσως από τις διατάξεις του άρθρου 99 § 6-9. Ειδικότερα:

- Στην περίπτωση που κατά το χρόνο που υποβάλλεται η αίτηση υπαγωγής, εκκρεμούν ή υποβάλλονται μεταγενέστερα αιτήσεις από πιστωτές ή του εισαγγελέα πρωτοδικών για την κήρυξη σε πτώχευση του οφειλέτη, τότε κατόπιν αιτήματος του οφειλέτη ή κάποιου πιστωτή, η αίτηση κήρυξης σε πτώχευση, είτε συνεκδικάζεται, είτε αναβάλλεται για συνεκδίκαση με την αίτηση για το άνοιγμα της διαδικασίας της εξυγίανσης(άρ. 99 § 7).
- Αν ο οφειλέτης περιέλθει σε κατάσταση παύσης πληρωμών κατά τη διάρκεια της διαδικασίας εξυγίανσης, οφείλει να υποβάλει αίτηση πτώχευσης σύμφωνα με το άρθρο 5 παράγραφος 2, αλλά δύναται να ζητήσει την αναστολή της εξέτασης της αίτησης πτώχευσης κατ' ανάλογη εφαρμογή της διάταξης του άρ. 99 § 6(άρ. 99 § 8).
- Αν ο οφειλέτης είναι ανώνυμη εταιρεία και συντρέχουν οι προϋποθέσεις εφαρμογής του άρθρου 48³³ παρ. 1 στοιχείο γ` κ.ν. 2190/1920, αναστέλλεται κατά τη διάρκεια της διαδικασίας εξυγίανσης η έκδοση απόφασης για τη λύση της εταιρείας και η τυχόν προθεσμία

³² Με τον ν. 4336/2015 καταργήθηκε η υποχρέωση που υπήρχε, η οποία επέβαλλε η αίτηση να συνοδεύεται από γραμμάτιο κατάθεσης του Ταμείου Παρακαταθηκών και Δανείων αξίας 4000 €, ή 7000€ σε περίπτωση οφειλέτη ανώνυμης εταιρείας. Η εν λόγω υποχρέωση προβλεπόταν για την αντιμετώπιση των αμοιβών του εμπειρογνώμονα και του τυχόν μεσολαβητή, ή του τυχόν ειδικού εντολοδόχου, καθώς και για τη διενέργεια δημοσιεύσεων και τη σύγκληση συνελεύσεων των πιστωτών και των εταίρων ή μετόχων. Αν ο οφειλέτης ήταν φυσικό πρόσωπο, ή αν με την αίτηση δε ζητούταν η σύγκληση συνέλευσης, ή ο διορισμός μεσολαβητή, το ανωτέρω ποσό οριζόταν στις 2000 €. Στην περίπτωση που η αίτηση απορριπτόταν, διατασσόταν από το δικαστήριο η επιστροφή του παραβόλου στον οφειλέτη.

³³ Αναφέρεται στην περίπτωση όπου έχει υποβληθεί ή υποβάλλεται μεταγενέστερα αγωγή κατά ΑΕ ή ΕΠΕ, για λύση τους, λόγω μη αντιμετώπισης των προβλημάτων μείωσης των ιδίων κεφαλαίων κάτω από το 1/10 του μετοχικού κεφαλαίου της ΑΕ, ή της απώλειας του 1/2 του εταιρικού κεφαλαίου της ΕΠΕ.

που έχει χορηγηθεί σύμφωνα με την παρ. 3 του ίδιου άρθρου παρατείνεται αυτοδικαίως μέχρι τη λήξη της διαδικασίας εξυγίανσης. Αν ο οφειλέτης είναι ΕΠΕ και συντρέχουν οι προϋποθέσεις εφαρμογής του άρθρου 45 παρ. 2 του ν. 3190/1955, αναστέλλεται κατά τη διάρκεια της Διαδικασίας εξυγίανσης η έκδοση απόφασης για τη λύση της εταιρείας(άρ. 99 § 9).

Όσον αφορά τη συζήτηση της αίτησης, σύμφωνα με τη διάταξη του άρ. 100 § 6, ορίζεται δικάσιμος εντός διμήνου από την υποβολή της³⁴. Ο αρμόδιος δικαστής δύναται κατά το άρθρο 748 παράγραφος 3 Κ.Πολ.Δ. να διατάξει την κλήτευση ενός ή περισσότερων πιστωτών του οφειλέτη, ορίζοντας ταυτόχρονα και την προθεσμία της κλήτευσης. Εφόσον υπάρχουν χρέη του οφειλέτη προς το δημόσιο³⁵ ή προς φορείς κοινωνικής ασφάλισης διατάσσεται υποχρεωτικά η κλήτευση αυτών. Στη συζήτηση δύναται να παραστεί και να ακουσθεί και εκπρόσωπος των εργαζομένων. Η πρόβλεψη αυτή για τους εργαζόμενους, ενισχύει τη θέση τους ως ιδιαίτερη κατηγορία πιστωτών. Οι εργαζόμενοι, φυσικά, μπορούν να συμμετάσχουν στη δίκη και με κύρια ή πρόσθετη παρέμβαση, όπως και κάθε πιστωτής (άρ. 752,79 επ. ΚΠολΔ)³⁶

Στο σημείο αυτό, θα πρέπει να επισημάνουμε ότι η κατάθεση της αίτησης υπαγωγής στη διαδικασία της εξυγίανσης, δεν συνοδεύεται από το στίγμα που φέρει η αίτηση πτώχευσης, έχει όμως ορισμένες δυσμενείς συνέπειες. Πιο συγκεκριμένα, οι αιτήσεις αυτές, καταχωρίζονται στο “Σύστημα Αθέτησης Υποχρεώσεων” της Τειρεσίας Α.Ε. Επίσης, λόγω του γεγονότος ότι η κατάθεση μιας τέτοιας αίτησης αποτυπώνει την επιδείνωση της οικονομικής κατάστασης της εταιρείας, οι μετοχές της εταιρείας ενδέχεται να εντάσσονται στην Κατηγορία Επιτήρησης, βάσει του κανονισμού του Χρηματιστηρίου Αθηνών, αποσκοπώντας στην προειδοποίηση του επενδυτικού κοινού. Τέλος, ουσιώδης συνέπεια, είναι ότι την υποβολή της αίτησης συχνά την πληροφορείται ο τύπος, γεγονός που επιβαρύνει την εικόνα της εταιρείας, ενώ δεν αποκλείονται και επιπλέον δυσμενείς συνέπειες, όπως δυσμενέστεροι όροι χρηματοδότησης, διακοπή συνεργασιών με προμηθευτές, κλπ.³⁷

³⁴ Βλ. Ρόκα Α., Προπτωχευτική Διαδικασία Εξυγίανσης Επιχειρήσεων, Β΄ Έκδοση 2014, σελ. 125, όπου: οι προθεσμίες εδώ, όπως αυτή του διμήνου, είναι ενδεικτικές. Αυτό άλλωστε έχει κριθεί και δικαστικά(Βλ. πρακτικό 15/2006 του ΣτΕ σε Ολομέλεια, το οποίο αναφέρει ότι οι συναφείς διατάξεις που καθορίζουν σύντομο χρόνο εκδίκασης ,αντιτίθενται σε σειρά υπέρτερων διατάξεων(αρ. 20 §1, 87 § 1Σ, αρ. 6 § 1 Συμβ. Ρώμης, αρ. 14 § 1 Διεθνούς Συμφώνου για τα ατομικά και πολιτικά δικαιώματα). Στην πράξη, αναλόγως του πρωτοδικείου, η προθεσμία θα ποικίλει(συνήθως από έναν ως πέντε μήνες). Είναι δυνατό φυσικά ο αιτών να καταθέσει αίτηση προτίμησης υπό τους όρους του αρ. 226 § 5 ΚπολΔ, αλλά πολλοί αιτούντες ίσως προτιμούν να μην καταθέσουν τέτοιο αίτημα, απολαμβάνοντας την παρεχόμενη αναστολή διώξεων.

³⁵ Βλ. ΠΟΛ 1188/24.09.2014, Βασικός σκοπός της εγκυκλίου είναι να καταστεί σαφής η ισχύουσα διαδικασία εξυγίανσης και επομένως αποτελεσματικότερη η αντιμετώπιση των σχετικών υποθέσεων από τις εμπλεκόμενες υπηρεσίες, ώστε να διασφαλίζονται κατά το δυνατόν περισσότερο τα συμφέροντα του Δημοσίου, ενόψει τόσο του κινδύνου από την απώλεια δημοσίων εσόδων ως αποτέλεσμα επικύρωσης συμφωνίας εξυγίανσης όσο και από την καθυστέρηση στη διαδικασία είσπραξης δημοσίων εσόδων λόγω της αναστολής μέτρων που συνήθως χορηγείται από τα αρμόδια δικαστήρια κατά τη διάρκεια της διαδικασίας εξυγίανσης.

³⁶ Βλ. Ψαρουδάκη Γ., Διαδικασία εξυγίανσης και εργασιακές σχέσεις, ΔΕΝ 2012, σελ. 736-751, όπου γίνεται εκτενείς αναφορά σχετικά με συμμετοχή των εργαζομένων στην εν λόγω διαδικασία, αλλά και στην εν γένει επιρροή της διαδικασίας εξυγίανσης στις εργασιακές σχέσεις.

³⁷ Βλ. Ρόκα Α., Προπτωχευτική Διαδικασία Εξυγίανσης Επιχειρήσεων, Β΄ Έκδοση 2014, σελ. 127

3.2.1.2 Η συμμετοχή Εμπειρογνώμονα

Κατά κανόνα, το δικαστήριο δεν έχει ειδικές γνώσεις ή δυνατότητες σαφούς διάγνωσης της οικονομικής κατάστασης του οφειλέτη από άποψη ιδίως προβλέψιμης οικονομικής αδυναμίας ιδίως για περιπτώσεις εξυγίανσης μεγάλων επιχειρήσεων³⁸. Για το λόγο αυτό, αλλά και προς διασφάλιση της διαδικασίας εξυγίανσης έναντι περιστατικών κατάχρησης³⁹, η αίτηση ανοίγματος της διαδικασίας εξυγίανσης, συνοδεύεται με ποινή απαραδέκτου από έκθεση εμπειρογνώμονα της επιλογής του οφειλέτη (άρ. 100 § 3). Δηλαδή, η διαπίστωση της οικονομικής κατάστασης του οφειλέτη, που είναι απαραίτητη για τη δικαστική κρίση επί της αίτησης, διευκολύνεται από τον εμπειρογνώμονα.

Σύμφωνα με το άρθρο 100 § 4, ο εμπειρογνώμονας μπορεί να είναι είτε πιστωτικό ίδρυμα που παρέχει νόμιμα υπηρεσίες στην Ελλάδα, είτε νόμιμος ελεγκτής ή ελεγκτικό γραφείο, όπως ορίζονται στο ν. 3693/2008. Αν ο οφειλέτης είναι φυσικό πρόσωπο, ως εμπειρογνώμονας δύναται να ορίζεται και ελεγκτής πτυχιούχος ανωτάτης σχολής, που είναι μέλος του Οικονομικού Επιμελητηρίου Ελλάδος (Ο.Ε.Ε.) και κάτοχος άδειας Λογιστή Φοροτεχνικού Α΄ τάξεως.

Σχετικά με το πρόσωπο του εμπειρογνώμονα, και σύμφωνα με το άρθρο 106ι § 1, θα πρέπει να είναι πρόσωπο ανεξάρτητο από τον οφειλέτη, με την αυτή έννοια της ανεξαρτησίας που προβλέπεται και για τον Σύνδικο της πτώχευσης, όπως ρητά ορίζεται στο άρθρο 63 §2⁴⁰. Επίσης, εμπειρογνώμονας δεν μπορεί να οριστεί κάποιος πιστωτής του οφειλέτη, ή πρόσωπα συνδεδεμένα⁴¹ με τον οφειλέτη, καθώς επίσης και να μην έχουν διατελέσει ελεγκτές των οικονομικών καταστάσεων του οφειλέτη κατά τα τελευταία πενταετία. Ακόμη, δεν επιτρέπεται ο ορισμός δημοσίων υπαλλήλων που υπηρετούν σε οικονομικές υπηρεσίες ως εμπειρογνομόνων.

Όσον αφορά τα καθήκοντα του εμπειρογνώμονα, αυτός υποχρεούται να τα εκτελεί με ευσυνειδησία, αντικειμενικότητα και αμεροληψία. Ευθύνεται απέναντι στον οφειλέτη και τους πιστωτές για κάθε θετική ζημία που προκάλεσε από δόλο ή βαριά αμέλεια. Τέλος, έχει υποχρέωση να μην γνωστοποιεί πληροφορίες που περιέρχονται σε αυτόν κατά την άσκηση των καθηκόντων του, εφόσον αυτό δεν είναι αναγκαίο για τη σύναψη της συμφωνίας (άρ. 106ι § 2-6).

Τέλος όσον αφορά την αμοιβή του, αυτή συμφωνείται σε κάθε περίπτωση ελεύθερα με τον οφειλέτη(άρ. 106ι § 3).

³⁸ Βλ. Κοτσίρη Α., Η διαδικασία συνδιαλλαγής κατά τον Πτωχευτικό Κώδικα, Β΄ Έκδοση 2011, σελ. 28-29

³⁹ Βλ. Μιχαλόπουλο Γ.(σε Περάκη) , Οι προπτωχευτικές διαδικασίες αφερεγγυότητας του Πτωχευτικού Κώδικα , 2013, σελ. 78-80

⁴⁰ Σύμφωνα με το άρ. 63 § 2 ΠτΚ, Σύνδικος δεν διορίζεται αυτός που συνδέεται με τον οφειλέτη, και επί νομικών προσώπων με τα φυσικά πρόσωπα, που αποτελούν τη διοίκηση τους, με συγγένεια εξ αίματος ή αγχιστείας σε ευθεία γραμμή απεριόριστα ή υιοθεσία και εκ πλαγίου μέχρι τέταρτου βαθμού ή είναι ή υπήρξαν σύζυγοι ή μνηστήρες αυτών.

⁴¹ Η έννοια των συνδεδεμένων προσώπων οριζόταν στο άρ. 42ε § 5 του κ.ν. 2190/1920 . Η διάταξη αυτή έχει παύσει πλέον να ισχύει, και πλέον οι έννοιες περί συνδεδεμένων με την επιχείρηση προσώπων, ορίζονται στα άρ. 31 επ. του ν. 4308/2014.

3.2.1.3 Η Έκθεση του Εμπειρογνώμονα

Ειδικότερα στην έκθεση του εμπειρογνώμονα, σύμφωνα με το άρθρο 100 § 3, θα πρέπει:

- Να περιλαμβάνεται επισυνημμένος κατάλογος των περιουσιακών στοιχείων και των πιστωτών του οφειλέτη με ειδική μνεία των ενέγγυων πιστωτών.
- Να αναλύονται οι πιθανότητες εξυγίανσης της επιχείρησης.
- Να εκτίθεται η γνώμη του εμπειρογνώμονα σε σχέση με τα οικονομικά στοιχεία του οφειλέτη, την κατάσταση της αγοράς, τη βιωσιμότητα της επιχείρησης του οφειλέτη και με το κατά πόσο η εξυγίανση της επιχείρησης του οφειλέτη δεν παραβιάζει τη συλλογική ικανοποίηση των πιστωτών κατά τα οριζόμενα στο άρθρο 99 παρ. 2. Δηλαδή, με την έκθεση του εμπειρογνώμονα πιθανολογείται ότι η συμφωνία εξυγίανσης μπορεί να επιτευχθεί χωρίς να περιαγάγει τους πιστωτές, ιδίως τους μη συμβληθέντες, σε χειρότερη θέση από εκείνη που θα βρισκόταν βάσει της ατομικής αναγκαστικής εκτέλεσης, ή βάσει μιας εκκαθάρισης επί πτωχευτικής διαδικασίας
- Σε περίπτωση που ο οφειλέτης ζητά τη λήψη προληπτικών μέτρων κατά το άρθρο 103, ο εμπειρογνώμονας διατυπώνει τη γνώμη του και ως προς την ανάγκη λήψης τους.

Στην περίπτωση κατά την οποία η αίτηση του οφειλέτη για υπαγωγή στη διαδικασία της εξυγίανσης, περιλαμβάνει ήδη τα ανωτέρω στοιχεία, τότε το έργο του εμπειρογνώμονα, περιορίζεται στο να βεβαιώσει την ακρίβεια των στοιχείων αυτών, καθώς και στο κατά πόσο συμμερίζεται τις εκφερόμενες στην αίτηση εκτιμήσεις.

3.2.2 Η δικαστική απόφαση για το άνοιγμα της διαδικασίας

Κρίσιμο σημείο για την εξέλιξη της διαδικασίας, είναι η δικαστική απόφαση, σχετικά με την αποδοχή ή την απόρριψη της αίτησης του οφειλέτη. Αρχικά το δικαστήριο, θα ελέγξει αν συντρέχουν οι προϋποθέσεις που αναφέρθηκαν ανωτέρω(βλ. ενότητα 7). Πρόκειται για τον έλεγχο βασιμότητας της αίτησης, στον οποίο προβαίνει ούτως ή άλλως το δικαστήριο. Πέραν αυτών, το δικαστήριο έχει κάποια **ουσιαστικά κριτήρια** για την αποδοχή της αίτησης (άρ. 101 § 1 εδ.α), χωρίς να υπάρχει μια γενική πρόβλεψη για την απόρριψη καταχρηστικών αιτήσεων, όπως στο άρθρο 6 § 3.⁴² Ειδικότερα στο άρθρο 101 § 1 εδ. α, ορίζεται ότι «*το πτωχευτικό δικαστήριο, εφόσον προβλέπει ότι η επίτευξη της συμφωνίας είναι δυνατή, ότι υπάρχουν βάσιμες προσδοκίες επιτυχίας της προτεινόμενης εξυγίανσης και ότι δεν παραβιάζεται η συλλογική ικανοποίηση των πιστωτών, κατά τα οριζόμενα στο άρθρο 99 παράγραφος 2, αποφασίζει το άνοιγμα της διαδικασίας εξυγίανσης*» .

Είναι αναγκαίο εδώ να διευκρινιστεί, ότι είναι απαραίτητος ο σχηματισμός πλήρους δικανικής πεποίθησης, όχι μόνο για τις προϋποθέσεις που θα πρέπει να υφίστανται για το άνοιγμα της διαδικασίας, αλλά και για τα ουσιαστικά κριτήρια. Δηλαδή απαιτείται πλήρης

⁴² Βλ. Ρόκα Α., Προπτωχευτική Διαδικασία Εξυγίανσης Επιχειρήσεων, Β΄ Έκδοση 2014, σελ. 128

δικανική πεποίθηση (και δεν αρκεί η πιθανολόγηση) για τη δυνατότητα επίτευξης συμφωνίας, την ύπαρξη βάσιμων προσδοκιών επιτυχίας της προτεινόμενης εξυγίανσης⁴³ και της μη βλάβης της συλλογικής ικανοποίησης των πιστωτών, με την έννοια του άρ. 99 § 2⁴⁴. Και αυτό συνάγεται από το γεγονός, ότι στην § 1 του άρ. 99, δεν χρησιμοποιείται η λέξη ‘πιθανολογήσει’ αλλά η λέξη ‘προβλέπει’.⁴⁵

Ειδικότερα τα τρία αυτά ουσιαστικά κριτήρια του άρ. 101 § 1 εδ. α. είναι τα εξής:

A) Δυνατότητα επίτευξης συμφωνίας

Ουσιαστικά εδώ το δικαστήριο εξετάζει κατά πόσο είναι ρεαλιστικό να εκτιμήσει κάποιος ότι μεταξύ των πιστωτών και του οφειλέτη θα επιτευχθεί συμφωνία, και λαμβάνει υπόψη τόσο την αίτηση του οφειλέτη η οποία αναφέρει τα προτεινόμενα μέτρα και τις τυχόν διεξαχθείσες διαπραγματεύσεις με τους πιστωτές, όσο και τις τοποθετήσεις των πιστωτών την ώρα της δίκης. Έτσι, αν στην αίτηση δεν αναγράφεται ότι ορισμένοι πιστωτές έχουν προθυμοποιηθεί ήδη, τότε το δικαστήριο ίσως απορρίψει την αίτηση, ειδικά αν αυτή δεν περιλαμβάνει ένα ρεαλιστικό σχέδιο(π.χ. αν προβλέπει μαζική διαγραφή απαιτήσεων), και δεν εμφανιστούν στη δικάσιμο πιστωτές οι οποίοι να τεθούν υπέρ της αίτησης. Το ίδιο θ συμβεί και στην περίπτωση που κατά τη διάρκεια της δίκης υπάρξει από την πλειοψηφία των πιστωτών αρνητική στάση, και έτσι θα διαφανεί ότι είναι ανέφικτος ο σχηματισμός πλειοψηφίας πιστωτών, και έτσι το εν λόγω κριτήριο δεν θα συντρέχει. Όλα αυτά βέβαια, θα κριθούν σε συνολικά βάση, συνυπολογιζομένων όλων των δεδομένων της υπόθεσης από το δικαστήριο. Έτσι λοιπόν, σημαίνοντα ρόλο καταλαμβάνει η υποστήριξη της αίτησης από τους πιστωτές, αλλά και τους εργαζόμενους, κάτι το οποίο θα ωθεί τους οφειλέτες σε επαφές με τους βασικούς τουλάχιστο πιστωτές πριν την υποβολή της αίτησης.⁴⁶

B) Βασιμότητα προσδοκιών για επίτευξη της προτεινόμενης εξυγίανσης

Το κριτήριο αυτό, είναι και το πιο ουσιώδες, καθώς αφορά όχι μόνο την κρίση για το κατά πόσο θα επιτευχθεί συμφωνία με τους πιστωτές, αλλά και εν τέλει η θα υπάρξει εξυγίανση της συγκεκριμένης επιχείρησης. Δηλαδή αξιολογείται η μεσοπρόθεσμη τουλάχιστο βιωσιμότητα της επιχείρησης. Η κρίση αυτή είναι ιδιαίτερα ρευστή, αλλά και

⁴³ Βλ. ΠΠρΑθ. 969/2012, ΕΕμπΔ 2013, σελ 955. με παρατηρήσεις Ρόκα, περί ρευστότητας και επισφάλειας της σχετικής κρίσης του δικαστηρίου, πριν ακόμη συνταχθεί το συγκεκριμένο επιχειρηματικό πλάνο.

⁴⁴ Βλ. Ψυχομάνη Σπ., Πτωχευτικό Δίκαιο και Δίκαιο ρύθμισης οφειλών υπερχρεωμένων φυσικών προσώπων, ΣΤ΄ Έκδοση 2016, σελ. 89

Σχετικά με την ανάγκη σχηματισμού πλήρους δικανικής πεποίθησης, βλ. ενδεικτικά: ΠΠρΘες 11923/2013 ΝΟΜΟΣ (προκύπτει ... δυνατότητα επίτευξης συμφωνίας)

Αντίθετα Βλ. Ρόκα Α., Προπτωχευτική Διαδικασία Εξυγίανσης Επιχειρήσεων, Β΄ Έκδοση 2014, σελ. 128, όπου θεωρεί ότι αρκείται πιθανολόγηση για τα ουσιαστικά κριτήρια και όχι πλήρης δικανική πεποίθηση.

⁴⁵ Βλ. Ψυχομάνη Σπ., Πτωχευτικό Δίκαιο και Δίκαιο ρύθμισης οφειλών υπερχρεωμένων φυσικών προσώπων, ΣΤ΄ Έκδοση 2016, σελ. 88-89, όπου: Η πρόβλεψη του δικαστηρίου δε μπορεί παρά να στοιχειοθετεί απλώς προσπάθεια ουσιώδους υπέρβασης της απλής πιθανολόγησης. Προσπάθεια μέγιστης προσέγγισης της βεβαιότητας επί τη βάσει των διεξαχθεισών αποδείξεων ως προς την αίσια κατάληξη της διαδικασίας της εξυγίανσης. Πλέον με τον ν. 4336/2015, το μόνο στοιχείο(προϋπόθεση) για το οποίο αρκεί πιθανολόγηση, είναι η δυνατότητα να περιέλθει μελλοντικά ο οφειλέτης σε κατάσταση αδυναμίας ή επαπειλούμενης αδυναμίας πληρωμών(πιθανότητα αφερεγγυότητας).

⁴⁶ Βλ. Ρόκα Α., Προπτωχευτική Διαδικασία Εξυγίανσης Επιχειρήσεων, Β΄ Έκδοση 2014, σελ. 129

επίφοβη όταν δεν έχει ακόμα ένα επιχειρηματικό σχέδιο, συγκεκριμένο και συμφωνημένο από τους πιστωτές(συντάσσεται στο επόμενο στάδιο της διαδικασίας, βλ. αρ. 106^ε § 7). Στην αξιολόγηση του κριτηρίου αυτού, ως βοηθός του δικαστηρίου, αναφέρεται ο εμπειρογνώμονας. Αντιλαμβανόμαστε λοιπόν, ότι με βάση την ρευστότητα αυτή που υπάρχει στη συγκεκριμένη κρίση, το δικαστήριο εν τέλει ελέγχει κατά βάσει οφθαλμοφανή κενά, όπως ασάφειες ή υπεραισιόδοξες προβλέψεις στα προτεινόμενα εξυγιαντικά μέτρα, και έτσι σε τέτοιες περιπτώσεις, απορρίπτει την αίτηση. Όσον αφορά τις αποφάσεις που κάνουν δεκτή την αίτηση και ανοίγουν της διαδικασία, συνήθως έχουν ομοιόμορφη αιτιολογία⁴⁷. Πιο συγκεκριμένα, στην αρχή γίνεται αναφορά στα αίτια της οικονομικής αδυναμίας της εταιρείας, στη σημερινή οικονομική αδυναμία και περιουσιακή της κατάσταση, εν συνέχεια εξηγείται το σχέδιο διάσωσης της εταιρείας με τα ειδικότερα μέτρα που αυτό περιέχει. Γενικά αυτά τα μέτρα, είναι κατά κάποιο τρόπο επαναλαμβανόμενα στις δικαστικές αποφάσεις, και περιλαμβάνουν συνήθως μείωση δαπανών κλπ. Επίσης, θα πρέπει να διαγιγνώσκεται ότι για τη συγκεκριμένη επιχείρηση, τα μέτρα αυτά δίνουν βάσιμες και ρεαλιστικές προσδοκίες εξυγίανσης. Επί παραδείγματι, αν ένα σχέδιο έχει ως βάση κυρίως την αξιοποίηση των ακινήτων της επιχείρησης αλλά με τα δεδομένα-τιμές που επικρατούσαν στην αγορά των ακινήτων πριν την έλευση της οικονομικής κρίσης(όπου απομειώθηκε κατά πολύ η αξία των ακινήτων), τότε το σχέδιο αυτό δεν θα κριθεί ως ρεαλιστικό. Έτσι λοιπόν, μόνο σε τέτοιες περιπτώσεις που είναι ολοφάνερες, αναμένεται να απορριφθεί η αίτηση. Τέλος, τα στοιχεία εκείνα που μπορούν να αξιοποιηθούν από το δικαστήριο και να κριθούν ως θετικά, είναι π.χ. ότι η επιχείρηση συνεχίζει να λειτουργεί κανονικά, να έχει πελάτες και συμβάσεις σε εξέλιξη, να εκτελεί πληρωμές.⁴⁸

Γ) Έλλειψη βλάβης της συλλογικής ικανοποίησης των πιστωτών

Το δικαστήριο, θα πρέπει να προβλέψει ότι δεν παραβιάζεται η συλλογική ικανοποίηση των πιστωτών. Η συλλογική ικανοποίηση των πιστωτών παραβιάζεται, , αν πιθανολογείται ότι οι μη συμβαλλόμενοι στη συμφωνία πιστωτές, θα βρεθούν σε χειρότερη οικονομική θέση από αυτή στην οποία θα βρισκόταν με βάση την αναγκαστική εκτέλεση, ή σε περίπτωση που ο οφειλέτης έχει περιέλθει σε κατάσταση παύσης πληρωμών, με βάση την ακολουθούσα διαδικασία εκκαθάρισης της περιουσίας του οφειλέτη κατά τη διανομή στους πιστωτές, όπως προβλέπεται κατά την κήρυξη της πτώχευσης. Έτσι η συμφωνία, δε θα πρέπει να οδηγεί σε μειωμένη ικανοποίηση (ως προς το χρόνο και το μέγεθος) των μη συμβληθέντων πιστωτών, συγκριτικά με εκείνη που θα επετύγχαναν οι ίδιοι, αν ακολουθούσαν κατά περίπτωση τις λοιπές διαδικασίες ατομικής ή συλλογικής αναγκαστικής εκτέλεσης.⁴⁹

Όμως στο στάδιο αυτό, δεν είναι δυνατό να εφαρμοστεί κυριολεκτικά η έννοια της συλλογικής ικανοποίησης. Και αυτό καθώς η έννοια αυτή προϋποθέτει τη σύγκριση των δύο καταστάσεων, μιας αυτής που θα επέλθει με τη συμφωνία της εξυγίανσης, και μιας

⁴⁷ Βλ. ΠΠρΘες 11680/2012, ΠΠρΘες 11923/2013 ΝΟΜΟΣ

⁴⁸ Βλ. Ρόκα Α., Προπτωχευτική Διαδικασία Εξυγίανσης Επιχειρήσεων, Β΄ Έκδοση 2014, σελ. 130-132

⁴⁹ Βλ. Ψυχομάνη Σπ., Πτωχευτικό Δίκαιο και Δίκαιο ρύθμισης οφειλών υπερχρεωμένων φυσικών προσώπων, ΣΤ΄ Έκδοση 2016, σελ. 65

αυτής που θα επέλθει αν ρευστοποιηθεί η εταιρεία. Στο αρχικό αυτό στάδιο κατά το οποίο αξιολογείται η αίτηση για το άνοιγμα της διαδικασίας, δεν υπάρχει ακόμη συμφωνία, παρά μόνο κάποιες άτυπες συμφωνίες με ορισμένους πιστωτές, και επίσης δεν είναι γνωστό ποιοι είναι οι μη συμβαλλόμενοι πιστωτές οι οποίοι ενδέχεται να θίγονται. Έτσι η διάταξη αυτή, είναι άτοπη στο σκέλος της συναφθείσης συμφωνίας, και δυσχερείς στο σκέλος της προβλεπόμενης αξίας ρευστοποίησης. Συνήθως στη νομολογία⁵⁰, δεν υπάρχει κάποια ιδιαίτερη αιτιολογία, αλλά αναφέρεται απλά ότι δεν παραβιάζεται η συλλογική ικανοποίηση των πιστωτών, παραπέμποντας και στην έκθεση του εμπειρογνώμονα. Έτσι λοιπόν σπάνια το εν λόγω κριτήριο οδηγεί σε απόρριψη της αίτησης, όταν πχ διαφανεί συμπαιγνία πιστωτών έναντι άλλων πιστωτών. Για τους λόγους αυτούς, θεωρείται ότι θα πρέπει να απαλειφθεί το εν λόγω κριτήριο, τουλάχιστο σε αυτό το στάδιο της διαδικασίας, καθώς άλλωστε σε επόμενο στάδιο της διαδικασίας, και συγκεκριμένα στο στάδιο της επικύρωσης της συμφωνίας (άρ. 106 ζ § 2), παρέχονται όλες οι δικλείδες ασφαλείας προς αποφυγή συμφωνιών που επιβαρύνουν κατά άνισο τρόπο ορισμένους πιστωτές.⁵¹

3.2.3 Διατακτικό της απόφασης

Σύμφωνα με το άρθρο 54 § 2, η απόφαση του δικαστηρίου θα πρέπει να εκδοθεί εντός δεκαπέντε ημερών από τη συζήτηση.

Στην περίπτωση που το δικαστήριο αποφασίσει την απόρριψη της αίτησης, τότε θα εκδώσει απόφαση και για την τυχόν συνεκδικαζόμενη αίτηση κήρυξης πτώχευσης του οφειλέτη ή για τη λύση της ΑΕ ή ΕΠΕ, όπως προαναφέραμε ανωτέρω. Η απόφαση του δικαστηρίου που απορρίπτει την αίτηση, κατά το άρθρο 101 § 3, υπόκειται στο ένδικο μέσο της έφεσης. Απεναντίας η απόφαση που δέχεται το άνοιγμα της διαδικασίας, δεν υπόκειται σε τακτικά ή έκτακτα μέσα (άρ. 99 § 10 εδ. β).

Σε περίπτωση που το δικαστήριο δέχεται την αίτηση, τότε το διατακτικό της απόφασης, έχει ως εξής:

- Ανοίγει τη διαδικασία εξυγίανσης για περίοδο όχι μεγαλύτερη των τεσσάρων (4) μηνών από την έκδοση της απόφασης (άρ. 101 § 1)⁵²
- Εφόσον συντρέχει περίπτωση, ορίζει μεσολαβητή, σύμφωνα με το άρθρο 102. (άρ. 101 § 1). Ο μεσολαβητής έχει ως αποστολή να επιτύχει τη σύναψη συμφωνίας μεταξύ του οφειλέτη και των πιστωτών του, που να είναι ικανή να επικυρωθεί από το δικαστήριο. (για το πρόσωπο και το έργο του μεσολαβητή, θα γίνει λόγος παρακάτω)
- Ορίζει ενδεχομένως (...δύναται να ορίσει) ως ειδικό εντολοδόχο, για τη διενέργεια ειδικών πράξεων, τις οποίες ορίζει το δικαστήριο, ιδίως για τη διαφύλαξη της

⁵⁰ Βλ. ΠΠρΘες 11680/2012, ΠΠρΘες 11923/2013 ΝΟΜΟΣ

⁵¹ Βλ. Ρόκα Α., Προπτωχευτική Διαδικασία Εξυγίανσης Επιχειρήσεων, Β΄ Έκδοση 2014, σελ. 134-136

⁵² Ο πρόεδρος του πτωχευτικού δικαστηρίου δύναται με πράξη του ύστερα από αίτηση του οφειλέτη, του μεσολαβητή ή πιστωτή να παρατείνει την περίοδο αυτή εφόσον αποδεικνύεται πρόοδος στις διαπραγματεύσεις. Η συνολική διάρκεια της περιόδου της διαδικασίας δεν μπορεί να υπερβαίνει τους δώδεκα (12) μήνες.» (άρ. 101 § 1)

περιουσίας του οφειλέτη, τη διενέργεια ειδικών διαχειριστικών πράξεων ή την επίβλεψη της εκτέλεσης της συμφωνίας εξυγίανσης. Τα καθήκοντα αυτά δύνανται να ανατεθούν και στο μεσολαβητή. (άρ. 102 § 6).⁵³

- Αναστέλλει την εξέταση των τυχόν εχουσών προσδιοριστεί για συνεκδίκαση αιτήσεων κήρυξης πτώχευσης του οφειλέτη ή λύσεων της ΑΕ ή ΕΠΕ μέχρι τη λήξη της διαδικασίας εξυγίανσης(άρ. 99 § 6).
- Αποφασίζει τη σύγκληση συνέλευσης των πιστωτών, κατόπιν σχετικού αιτήματος του οφειλέτη (άρ. 100 § 2 εδ. στ, και άρ. 105 § 1).
- Διατάσσει προληπτικά μέτρα, κατόπιν σχετικού αιτήματος του οφειλέτη, κατά τα οριζόμενα στο άρ. 103, με κύριο προληπτικό μέτρο την αναστολή των ατομικών μέτρων αναγκαστικής εκτέλεσης κατά της περιουσίας του οφειλέτη. Για τα προληπτικά αυτά μέτρα γίνεται εκτενής αναφορά παρακάτω.

Τέλος, η απόφαση επί της αίτησης ανοίγματος, δημοσιεύεται στο ΓΕ.ΜΗ., και στο Δελτίο Δικαστικών Δημοσιεύσεων του Ενιαίου Ταμείου Ανεξάρτητα Απασχολουμένων (Τομέας Νομικών) (άρ. 101 § 2)

3.2.4 Προληπτικά μέτρα στη διαδικασία εξυγίανσης

Από το χρονικό σημείο της αίτησης για υπαγωγή στη διαδικασία της εξυγίανσης, μέχρι να οργανωθεί και να οριστικοποιηθεί ένα σχέδιο διάσωσης, μεσολαβεί ένα πολύτιμο χρονικό διάστημα. Στη διάρκεια του χρόνου αυτού, μπορούν να συμβούν περιουσιακές μεταβολές, ή μεταβολές σε υφιστάμενες συμβάσεις, οι οποίες αν είναι μεγάλης έκτασης, διαφοροποιούν την εικόνα της εταιρείας, ματαιώνοντας ή αλλοιώνοντας σημαντικά την σκοπούμενη εξυγίανση. Η νομοθεσία θα πρέπει να προστατεύει την περιουσία του οφειλέτη, ώστε και οι προοπτικές διάσωσης να διαφυλαχθούν και να αποτρέπονται πιστωτές από το να προβαίνουν σε αναγκαστικές εκτελέσεις για να προλάβουν τους υπόλοιπους πιστωτές. Την ίδια στιγμή, οι πιέσεις που ασκούν οι πιστωτές, οξύνουν το ομαλό κλίμα διαπραγματεύσεων για την επίτευξη της συμφωνίας εξυγίανσης. Γι' αυτό και η νομοθεσία προβλέπει τη χορήγηση προληπτικών μέτρων με την υποβολή της αίτησης για ένταξη στη διαδικασία. Μεταξύ των λήψης προληπτικών μέτρων στη διαδικασία της εξυγίανσης, και στη λήψη προληπτικών μέτρων που προβλέπονται στην πτώχευση, υπάρχει μια τελολογική διαφορά: στο βαθμό που η πτωχευτική διαδικασία είναι τις περισσότερες φορές διαδικασία ρευστοποίησης, πρώτιστος στόχος των προληπτικών μέτρων είναι η διατήρηση της ακεραιότητας της πτωχευτικής περιουσίας, ώστε να μη ματαιωθεί η σκοπούμενη σύμμετρη ικανοποίηση των πιστωτών. Κοινό σημείο της τελολογίας των προληπτικών μέτρων, επομένως, είναι ότι με αυτά αποφεύγεται να ευνοηθούν ορισμένοι πιστωτές εις βάρος άλλων. Η λήψη προληπτικών μέτρων, αποτέλεσε κεντρικό ζήτημα στη διαδικασία της εξυγίανσης. Πρώτιστος στόχος των περισσότερων οφειλετών οι οποίοι προσέφυγαν στη διαδικασία της εξυγίανσης, αποτέλεσε η

⁵³ Ως ειδικός εντολοδόχος, διορίζεται από 1.1.2016 πρόσωπο που ασκεί ειδικά το επάγγελμα του "διαχειριστή αφερεγγυότητας", δηλαδή δικηγόρος με πενταετή τουλάχιστο θητεία κλπ, όπως ο μεσολαβητής.

αναστολή των διώξεων των πιστωτών, και όχι η εξυγίανση της επιχείρησης, σε αντίθεση με την τελολογία του θεσμού. Έτσι λοιπόν, το θέμα της κατάχρησης της διαδικασίας από μέρους των οφειλετών, είναι ιδιαίτερα σημαντικό, και η επίλυσή του εξαρτάται όχι μόνο από το νομοθέτη, αλλά και από εξωγενείς παράγοντες (π.χ. βελτίωση της κουλτούρας αναδιοργάνωσης), ενώ πάντοτε βάρος φέρνουν και τα δικαστήρια, τα οποία είναι αυτά που αξιολογούν τα αιτήματα υπαγωγής.⁵⁴

Ειδικότερα, σύμφωνα με το άρθρο 103 § 1, με την απόφαση του πτωχευτικού δικαστηρίου για το άνοιγμα της διαδικασίας εξυγίανσης ή με απόφαση του προέδρου⁵⁵ του που λαμβάνεται κατόπιν αιτήσεως οποιουδήποτε έχει έννομο συμφέρον και δικάζεται με τη διαδικασία των ασφαλιστικών μέτρων⁵⁶ μπορεί να αναστέλλονται από την κατάθεση της αίτησης για το άνοιγμα της διαδικασίας εξυγίανσης και μέχρι τη λήξη της εν όλω ή εν μέρει τα ατομικά μέτρα αναγκαστικής εκτέλεσης κατά της περιουσίας του οφειλέτη.

Το σχετικό αίτημα για τη λήψη προληπτικών μέτρων, μπορεί να συνοδεύεται και από αίτημα έκδοσης προσωρινής διαταγής, εφόσον η έκδοση μιας τέτοιας διαταγής παρίσταται αναγκαία για το όλο εγχείρημα της επίτευξης εξυγίανσης.⁵⁷ Η προσωρινή διαταγή, αναγνωρίζεται ρητά από την § 7 του άρθρου 103(Προληπτικά μέτρα που διατάχθηκαν σύμφωνα με το παρόν άρθρο ή τυχόν προσωρινή διαταγή που εκδόθηκε παύουν να ισχύουν μετά την παρέλευση της περιόδου που καθορίζεται από το Δικαστήριο σύμφωνα με το άρθρο 101 παράγραφος 1), και το περιεχόμενό της ταυτίζεται με αυτό των προληπτικών μέτρων, περιλαμβάνεται δηλαδή, τόσο η αναστολή διώξεων, όσο και τα άλλα μέτρα που θα αναφέρουμε παρακάτω. Σκοπός της προσωρινής διαταγής, είναι καλύψει το χρονικό διάστημα από την υποβολή του αιτήματος για άνοιγμα της διαδικασίας εξυγίανσης, μέχρι την κρίση επί του αιτήματος για προληπτικά μέτρα, είτε αυτό υποβάλλεται αυτοτελώς από τον πρόεδρο του δικαστηρίου, είτε μαζί με το δικόγραφο της κύριας αίτησης.⁵⁸

Έτσι λοιπόν, μετά την υποβολή του αιτήματος για το άνοιγμα της διαδικασίας, οι οφειλέτες, δύνανται να αιτούνται τη λήψη προσωρινών μέτρων και με προσωρινή διαταγή.⁵⁹

⁵⁴ Βλ. Ρόκα Α., Προπτωχευτική Διαδικασία Εξυγίανσης Επιχειρήσεων, Β΄ Έκδοση 2014, σελ. 146 επ.

⁵⁵ Βλ. Κοτσίρη Λ., Η διαδικασία συνδιαλλαγής κατά τον Πτωχευτικό Κώδικα, Β΄ Έκδοση 2011, σελ. 64, όπου ως πρόεδρος του πτωχευτικού δικαστηρίου, δικάζει αρμοδίως το Μονομελές Πρωτοδικείο, συγκροτούμενο από τον πρόεδρό του, και γίνεται παραπομπή στην ΜΠρΑθ. 10689/2008 ΔΕΕ 2009 σελ. 73.

⁵⁶ Σε όλες τις περιπτώσεις πάντως, (είτε δηλαδή σχετικά με την απόφαση του πτωχευτικού δικαστηρίου, είτε με την απόφαση του προέδρου) η αίτηση δικάζεται με τη διαδικασία των ασφαλιστικών μέτρων. Βλ. σχετικά ΠΠρΑθ 74/2008, ΔΕΕ 2008, ΣΕΛ. 829

⁵⁷ Βλ. Ψυχομάνη Σπ., Πτωχευτικό Δίκαιο και Δίκαιο ρύθμισης οφειλών υπερχρεωμένων φυσικών προσώπων, ΣΤ΄ Έκδοση 2016, σελ. 96

⁵⁸ Βλ. Ρόκα Α., Προπτωχευτική Διαδικασία Εξυγίανσης Επιχειρήσεων, Β΄ Έκδοση 2014, σελ. 160-161

⁵⁹ Για την προσωρινή διαταγή βλ. Θωμά Ε., Το καθεστώς χορήγησης προσωρινής διαταγής στο πλαίσιο των προληπτικών μέτρων της διαδικασίας εξυγίανσης σύμφωνα με τα άρθρα 99 και 103 ΠτΚ. – Δικαστηριακή πρακτική και δυσχέρειες αναφορικά με την εφαρμογή τους, 23^ο πανελλήνιο συνέδριο εμπορικού δικαίου του συνδέσμου Ελλήνων εμπορικών, Αλεξανδρούπολη 2013, Δημοσίευση ΝΟΜΟΣ

Στην πράξη, πάνω από το 50% των αιτημάτων για λήψη προληπτικών μέτρων γίνονται δεκτά.⁶⁰

Στο σημείο αυτό, θα πρέπει να αναφερθεί ότι σε κάποιες περιπτώσεις η αναστολή των μέτρων χορηγείται “σε κάθε περίπτωση”. Ειδικότερα σύμφωνα με τη νέα διάταξη του άρθρου 103 § 1^α (προστέθηκε με το ν. 4336/2015), η παραπάνω αναστολή χορηγείται σε κάθε περίπτωση, όταν: (α) πιστωτές, οι οποίοι εκπροσωπούν ποσοστό τουλάχιστον 30% του συνόλου των απαιτήσεων κατά του οφειλέτη, συμπεριλαμβανομένου του 20% των τυχόν εμπραγμάτως ή με ειδικό προνόμιο ή με προσημείωση υποθήκης εξασφαλισμένων πιστωτών, δηλώνουν είτε με προφορική δήλωσή τους ενώπιον του πτωχευτικού δικαστηρίου είτε με έγγραφη επιστολή τους που προσκομίζει ο αιτών, την πρόθεσή τους να συμμετάσχουν ή ότι συμμετέχουν στις διαπραγματεύσεις για την επίτευξη συμφωνίας εξυγίανσης και (β) το δικαστήριο πιθανολογεί την επίτευξη συμφωνίας εξυγίανσης και την αποτροπή περιέλευσης του οφειλέτη σε κατάσταση παύσης πληρωμών.

3.2.4.1 Ενδεικνυόμενα προληπτικά μέτρα

Σύμφωνα με την παράγραφο 3 του άρ. 103, το πτωχευτικό δικαστήριο ή κατά περίπτωση ο πρόεδρος του δύναται επίσης με την ίδια διαδικασία να διατάξει και οποιοδήποτε άλλο από τα προβλεπόμενα στο άρθρο 10 Προληπτικά μέτρα.

Τα προληπτικά μέτρα, μπορούν να είναι διάφορες μορφές ενεργειών ή ανοχών και παραλείψεων, ιδίως δε απαγορεύσεις, έχοντας ως κριτήριο, την ανάγκη να αποτραπεί κάθε επιζήμια για τους πιστωτές μεταβολή της περιουσίας του οφειλέτη ή μείωση της αξίας της⁶¹, όπως προβλέπει το άρθρο 10, αλλά και την ανάγκη διατήρησης ακέραιης της προσδοκίας επίτευξης και επικύρωσης της συμφωνίας εξυγίανσης. Σημειωτέον ότι τα προληπτικά μέτρα, δεν δύναται να απαγορεύουν την υποβολή αίτησης από τον οποιονδήποτε έχει έννομο συμφέρον για κήρυξη σε πτώχευση του οφειλέτη (άρ. 99 § 6-8).⁶²

Ουσιαστικά με το άρθρο 10, δίδεται η δυνατότητα λήψης από το δικαστήριο όλου του εύρους των πιθανών προληπτικών μέτρων που θα μπορούσαν να προστατέψουν την περιουσία του οφειλέτη.

Η νομολογία, πέρα από την απαγόρευση οποιασδήποτε διάθεσης περιουσιακού στοιχείου του οφειλέτη, την αναστολή ατομικών διώξεων των πιστωτών και την απαγόρευση μέτρων αναγκαστικής εκτέλεσης⁶³, έχει δεχθεί ως προληπτικά μέτρα⁶⁴ :

- την απαγόρευση μέχρι την έκδοση αποφάσεως του δικαστηρίου περί επικύρωσης της συμφωνίας συνδιαλλαγής σε κάθε προμηθευτή της αιτούσας εταιρείας να διακόψει την

⁶⁰ Σύμφωνα με στοιχεία του Πρωτοδικείου Αθηνών, τον Ιανουάριο του 2013, σε δείγμα 173 επιχειρήσεων, 121 αιτήματα προσωρινής διαταγής έγιναν δεκτά, ενώ σε 18 επιχειρήσεις απορρίφθηκε το αίτημα προληπτικών μέτρων μέσω προσωρινής διαταγής. Βλ. Αυγητίδη, Πρακτικά 23^{οο} Συνεδρίου ΣΕΕ

⁶¹ Βλ. σχετικά ΠΠρΘ. 28664/2008, ΝΟΜΟΣ

⁶² Βλ. Ψυχομάνη Σπ., Πτωχευτικό Δίκαιο και Δίκαιο ρύθμισης οφειλών υπερχρεωμένων φυσικών προσώπων, ΣΤ΄ Έκδοση 2016, σελ. 99

⁶³ Βλ. ΠΠρΘεσσαλ. 28664/2008, ΕΕμπΔ 2008, σελ. 885, ΜΠρΑΘ 10689/2008, ΔΕΕ 2009, σελ. 73, ΠΠρΑΘ 74/2008, ΕΕμπΔ 2008, σελ. 883.

⁶⁴ Βλ. Κοτσίρη Α., Η διαδικασία συνδιαλλαγής κατά τον Πτωχευτικό Κώδικα, Β΄ Έκδοση 2011, σελ 64

παροχή των παρεχόμενων προς αυτή τηλεπικοινωνιακών υπηρεσιών, υπό τον όρο εξοφλήσεως εκ μέρους της των κατά μήνα τιμολογουμένων, τρεχουσών υπηρεσιών των προμηθευτών⁶⁵

- την απαγόρευση σε όλες τις συμβεβλημένες με την αιτούσα τράπεζες να μεταβάλουν τα υφιστάμενα όρια χρηματοδοτήσεως κινήσεως κεφαλαίων της αιτούσας από αλληλόχρεο λογαριασμό ή δανειακή σύμβαση.

- την απαγόρευση σε τράπεζες να καταγγείλουν, να λύσουν ή να αρνηθούν να ανανεώσουν τις υφιστάμενες συμβάσεις τους με την αιτούσα, υπό την προϋπόθεση της μη υπάρξεως ληξιπροθέσμων τόκων κατά τους όρους των δανειακών συμβάσεων⁶⁶.

- την απαγόρευση οποιασδήποτε διάθεσης περιουσιακών στοιχείων του οφειλέτη για να αποτραπεί κάθε επιζήμια για τους πιστωτές μεταβολή της περιουσίας του οφειλέτη.

Όσον αφορά το θέμα της υπαγωγής ή όχι της προσημείωσης υποθήκης στην αναστολή των διώξεων, το θέμα δεν είναι αρκετά σαφές⁶⁷. Για την προσημείωση υποθήκης, η προισχύουσα διαδικασία συνδιαλλαγής, είχε υποστηριχθεί ότι παρά την ως άνω απαγόρευση, η επιδίωξη από πιστωτή της εγγραφής προσημείωσης υποθήκης ως ασφαλιστικό μέτρο είναι επιτρεπτή, επειδή δε συνιστά καταδιωκτικό μέτρο⁶⁸. Αν και για το θέμα αυτό θα μπορούσε κανείς να διαφωνήσει για λόγους ουσίας με την εν λόγω απόφαση, το όλο ζήτημα μπορεί να κριθεί εν όψει μόνο της κάθε συγκεκριμένης περίπτωσης. Προς την ορθή πλέον κατεύθυνση⁶⁹ είναι αποφάσεις⁷⁰ όπου η αίτηση ασφαλιστικών μέτρων προσημείωσης υποθήκης, δεν γίνεται δεκτή, αφού το μέτρο αυτό της προσημείωσης υποθήκης εμπίπτει στην έννοια των ατομικών διώξεων.

Τα Προληπτικά μέτρα όμως δεν θίγουν τα δικαιώματα από συμφωνία παροχής χρηματοοικονομικής ασφάλειας⁷¹ κατά την έννοια του άρθρου 2 του ν. 3301/2004 (Α` 263) ή από ρήτρα εκκαθαριστικού συμφηφισμού κατά την έννοια της ίδιας διάταξης και ανεξάρτητα από το αν η ρήτρα εκκαθαριστικού συμφηφισμού περιέχεται σε συμφωνία παροχής χρηματοοικονομικής ασφάλειας ή σε συμφωνία της οποίας αποτελεί μέρος η συμφωνία παροχής ασφάλειας.(103 § 3, εδ. 2)

Επίσης δεν θίγεται το δικαίωμα καταγγελίας και απόδοσης του μισθίου σε περίπτωση σύμβασης μίσθωσης, εφόσον ο οφειλέτης είναι υπερήμερος ως προς την καταβολή έξι (6) ή περισσότερων μηνιαίων μισθωμάτων (103 § 3, εδ. 3)

Το δικαστήριο μπορεί να διατάξει τη διατήρηση των αναγκαίων θέσεων εργασίας μέχρι την επικύρωση ή την απόρριψη του σχεδίου εξυγίανσης (103 § 3, εδ. 3).

⁶⁵ ΠΠρΑθ 670/2008, ΔΕΕ 2008 1265

⁶⁶ ΠΠρΑθ 670/2008 ΔΕΕ 2008, σελ. 1265

⁶⁷ Βλ. Ρόκα Α., Προπτωχευτική Διαδικασία Εξυγίανσης Επιχειρήσεων, Β΄ Έκδοση 2014, σελ. 155

⁶⁸ ΜΠρθ 2015/2009 ΕΕμπΔ 2010, σελ. 157 επ. και 2009, σελ. 147 ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ 2009, σελ. 720

⁶⁹ Βλ. Βλ. Ψυχομάνη Σπ., Πτωχευτικό Δίκαιο και Δίκαιο ρύθμισης οφειλών υπερχρεωμένων φυσικών προσώπων, ΣΤ΄ Έκδοση 2016, σελ. 97, υποσημείωση 164

⁷⁰ ΜΠρΚοζ 1778/2009 ΝΟΜΟΣ

⁷¹ Βλ. Βλ. Ψυχομάνη Σπ., Πτωχευτικό Δίκαιο και Δίκαιο ρύθμισης οφειλών υπερχρεωμένων φυσικών προσώπων, ΣΤ΄ Έκδοση 2016, σελ. 100-101, την υποσημείωση 176

3.2.4.2 Εξαιρέσεις από τα προληπτικά μέτρα

Στα προληπτικά μέτρα των προηγούμενων παραγράφων δύνανται να τίθενται εξαιρέσεις, αν συντρέχει σπουδαίος κοινωνικός λόγος, όπως, ενδεικτικά, προκειμένου να καταβληθούν σε πιστωτή ποσά που είναι αναγκαία για τη διατροφή τούτου ή της οικογένειας του ή για την ικανοποίηση απαιτήσεων διατροφής άλλων προσώπων. Απαιτήσεις εργαζομένων για μισθούς δεν καταλαμβάνονται από τα προληπτικά μέτρα, εκτός αν το δικαστήριο επεκτείνει την αναστολή της παραγράφου 1 και στις απαιτήσεις αυτές για σπουδαίο λόγο και για ορισμένο χρόνο ειδικά αναφερόμενους στην απόφαση (103 § 5)⁷².

3.2.4.3 Διάρκεια των προληπτικών μέτρων

Τα προληπτικά μέτρα που διατάχθηκαν, ισχύουν ως και την έκδοση της επικυρωτικής απόφασης, ή ως την έκδοση της απόφασης που δε θα επικυρώσει τη συμφωνία, ή μέχρι τη λήξη της διαδικασίας, ή με οποιοδήποτε άλλο τρόπο (άρ. 103 § 1, εδ. α).

Σε κάθε περίπτωση πάντως, τα προληπτικά μέτρα που διατάχθηκαν σύμφωνα με το άρθρο 103 ή τυχόν προσωρινή διαταγή που εκδόθηκε, παύουν να ισχύουν μετά την παρέλευση της περιόδου που καθορίζεται από το Δικαστήριο σύμφωνα με το άρθρο 101 § 1, δηλαδή με την πάροδο το πολύ τεσσάρων μηνών, και οπωσδήποτε όχι πέραν των δώδεκα μηνών από την έκδοση της απόφασης για το άνοιγμα της διαδικασίας. (103 § 7).

3.2.5 Ο ρόλος του μεσολαβητή

3.2.5.1 Η διαδικασία χωρίς τον ορισμό μεσολαβητή

Όπως αναφέρθηκε ανωτέρω, η απόφαση ανοίγματος της διαδικασίας εξυγίανσης, μπορεί είτε να διορίζει μεσολαβητή, είτε όχι. Στην περίπτωση που η απόφαση που δέχεται το άνοιγμα της διαδικασίας δεν διορίζει μεσολαβητή, τη συνέχιση της διαδικασίας την αναλαμβάνει ο οφειλέτης, και επίσης με την απόφαση αυτή, δεν διατάσσεται καν η σύγκληση της συνέλευσης πιστωτών. Έτσι λοιπόν ο οφειλέτης, ετοιμάζει σχέδιο συμφωνίας εξυγίανσης, με περιεχόμενο όπως αυτό προβλέπεται στο άρθρο 106^ε, και το οποίο θα διαπραγματευτεί ελεύθερα με τους πιστωτές, εντός της άτυπης συνέλευσης με τους πιστωτές, ή εκτός αυτής.

⁷² Βλ. Ψαρουδάκη Γ., Διαδικασία εξυγίανσης και εργασιακές σχέσεις, ΔΕΝ 2012, σελ. 736-751, όπου γίνεται εκτενείς αναφορά σχετικά με συμμετοχή των εργαζομένων στην εν λόγω διαδικασία, αλλά και στην εν γένει επιρροή της διαδικασίας εξυγίανσης στις εργασιακές σχέσεις.

Η συμφωνία που θα προκύψει, θα πρέπει να υπογραφεί από τον οφειλέτη και τους πιστωτές που συγκεντρώνουν τα απαραίτητα ποσοστά.⁷³

Σύμφωνα με το άρθρο 106 ε παρ. 1, η συμφωνία προκειμένου να επικυρωθεί από το δικαστήριο, θα πρέπει να υπογραφεί από πιστωτές που εκπροσωπούν το εξήντα τοις εκατό (60%) του συνόλου των απαιτήσεων στο οποίο περιλαμβάνεται το σαράντα τοις εκατό (40%) των τυχόν εμπραγμάτως ή με ειδικό προνόμιο ή με προσημείωση υποθήκης εξασφαλισμένων απαιτήσεων.

Στη δεύτερη περίπτωση της παραγράφου 1 του άρθρου 106ε, τα ποσοστά υπολογίζονται με βάση τις υφιστάμενες κατά την ημέρα ανοίγματος της διαδικασίας απαιτήσεις, χωρίς να λαμβάνονται υπόψη πιστωτές που δεν θίγονται από τη συμφωνία εξυγίανσης κατ' ανάλογη εφαρμογή του άρθρου 116 παρ. 3. Για τον καθορισμό των πιστωτών που δύνανται να συνυπογράψουν τη συμφωνία και να προσμετρηθούν στα ποσοστά της παρ. 1 εφαρμόζεται αναλόγως το άρθρο 105 παράγραφοι 2 και 3. (δικαιούνται να μετάσχουν στη συνέλευση όλοι οι πιστωτές, ανεξαρτήτως προνομίων ή εμπραγμάτων ασφαλειών, οι απαιτήσεις των οποίων υπήρχαν κατά την ημέρα ανοίγματος της διαδικασίας, έστω και αν δεν είναι ληξιπρόθεσμες ή τελούν υπό αίρεση. Για τη συμμετοχή των πιστωτών στη συνέλευση, θα πρέπει οι απαιτήσεις τους να περιλαμβάνονται στον πίνακα πιστωτών, που υποβλήθηκε στο δικαστήριο κατά το άρθρο 100 παράγραφος 3, και οι οποίοι προκύπτουν από τα βιβλία του οφειλέτη ή έχουν αναγνωριστεί ή πιθανολογηθεί με απόφαση).

Η συμφωνία που θα επιτευχθεί, θα πρέπει να υποβληθεί στο δικαστήριο προς επικύρωση(άρ. 106 στ παρ. 1). Την αίτηση ανοίγματος της διαδικασίας, εκτός της συμφωνίας με τους πιστωτές, θα πρέπει να συνοδεύει και έκθεση εμπειρογνώμονα.

3.2.5.2 Η διαδικασία με ορισμό μεσολαβητή

Στην περίπτωση που στη δικαστική απόφαση ανοίγματος της διαδικασίας, συμπεριληφθεί ο ορισμός μεσολαβητή(κάτι που είναι υποχρεωτικό αν το ζητήσει ο οφειλέτης), τότε ο μεσολαβητής θα είναι αυτός που θα κινήσει τη συνέχεια της διαδικασίας. Η θέση του μεσολαβητή στη διαδικασία, προσομοιάζει με αυτή του συνδίκου, χωρίς να όμως να έχει το εύρος των εξουσιών αυτής. Επειδή η νομική φύση της θέσης του μεσολαβητή δεν προσδιορίζεται ευθέως από το νόμο, μπορούμε να πούμε ότι αυτός συνιστά ένα όργανο της διαδικασίας, ασκώντας ένα λειτουργήμα, όπως αυτό του ανατέθηκε από το δικαστήριο με προσδιορισμένο περιεχόμενο.

Αποστολή του έργου του μεσολαβητή, είναι η επίτευξη της επικυρώσιμης συμφωνίας μεταξύ οφειλέτη και πιστωτών, και για το λόγο αυτό έχει ειδικές εξουσίες, αλλά και υποχρεώσεις.⁷⁴ Έτσι λοιπόν ο μεσολαβητής δικαιούται (άρ. 102 § 4) :

⁷³ Βλ. Ψυχομάνη Σπ., Πτωχευτικό Δίκαιο και Δίκαιο ρύθμισης οφειλών υπερχρεωμένων φυσικών προσώπων , ΣΤ' Έκδοση 2016, σελ. 103 επ.

⁷⁴ Βλ. Ψυχομάνη Σπ., Πτωχευτικό Δίκαιο και Δίκαιο ρύθμισης οφειλών υπερχρεωμένων φυσικών προσώπων , ΣΤ' Έκδοση 2016, σελ. 106 επ.

- να ζητά από τον οφειλέτη όλα τα κατά την κρίση του αναγκαία οικονομικά στοιχεία και να λαμβάνει αντίγραφα από τα εμπορικά και λογιστικά βιβλία του.
- να ζητά πληροφορίες σχετικές με τη χρηματοοικονομική κατάσταση του οφειλέτη από το δημόσιο και από τους οργανισμούς κοινωνικής ασφάλισης και από πιστωτικά και λοιπά χρηματοδοτικά ιδρύματα κατά παρέκκλιση από τις κείμενες διατάξεις για το τραπεζικό, χρηματιστηριακό και φορολογικό απόρρητο.
- να υποβάλει αίτηση στον πρόεδρο του πτωχευτικού δικαστηρίου, για παράταση της περιόδου που έχει οριστεί από το δικαστήριο, ως χρονικό διάστημα για την επίτευξη της συμφωνίας, μέχρι 12 μήνες(άρ. 101 § 1)
- να λάβει αμοιβή για τις υπηρεσίες που θα προσφέρει.

Απεναντίας οι υποχρεώσεις του μεσολαβητή είναι:

- να πράξει ότι επιτάσσει η αποστολή του, δηλαδή να συμβάλει στη σύναψη επικυρώσιμης συμφωνίας από το δικαστήριο
- να μεριμνήσει για την πρόσκληση των πιστωτών για τη διαδικασία της συνέλευσης των πιστωτών, ώστε να ληφθεί η απόφαση για την αποδοχή της προτεινόμενης συμφωνίας εξυγίανσης.
- να θέσει στη διάθεση των πιστωτών το σχέδιο της συμφωνίας εξυγίανσης με την έκθεση του εμπειρογνώμονα
- να προεδρεύσει της συνέλευσης πιστωτών
- να ενημερώσει δίχως καθυστέρηση τον πρόεδρο του πτωχευτικού δικαστηρίου, εφόσον διαπιστώσει ότι η επίτευξη συμφωνίας είναι ανέφικτη ή ότι ο οφειλέτης εγκαταλείπει την προσπάθεια επίτευξης συμφωνίας εξυγίανσης, , ο οποίος πρόεδρος, εισάγει αμελλητί την υπόθεση στο δικαστήριο, προκειμένου να ανακαλέσει την απόφαση που άνοιξε τη διαδικασία και να θέσει τέλος στην αποστολή του μεσολαβητή(άρ. 102 παρ. 5)
- να καταθέσει την αίτηση επικύρωσης της συναφθείσας συμφωνίας στο δικαστήριο
- να εκτελεί τα καθήκοντα του με ευσυνειδησία, αντικειμενικότητα και αμεροληψία. (άρ. 106 ι παρ. 2)
- να μην γνωστοποιεί πληροφορίες που περιέχονται σε αυτόν κατά την άσκηση των καθηκόντων του, εφόσον αυτό δεν είναι αναγκαίο για τη σύναψη της συμφωνίας (άρ. 106 ι παρ. 6)

Σχετικά με το πρόσωπο του μεσολαβητή, αυτός μπορεί ενδεικτικά να είναι⁷⁵:

- πρόσωπο του καταλόγου του άρ. 63 § 1, δηλαδή δικηγόρος με πενταετή τουλάχιστον θητεία, που κατοικεί στην έδρα του πτωχευτικού δικαστηρίου, από τον κατάλογο ενδιαφερομένων να διοριστούν σύνδικοι σε πτωχευτικές διαδικασίες.
- “διαμεσολαβητής” του ν.3898/2010 για τη διαμεσολάβηση στις αστικές και εμπορικές υποθέσεις, δηλαδή δικηγόρος ή μη διαπιστευμένος ως μεσολαβητής
- ο εμπειρογνώμονας του αρ. 100 (βλ. ανωτέρω)

⁷⁵ Βλ. Ψυχομάνη Σπ., Πτωχευτικό Δίκαιο και Δίκαιο ρύθμισης οφειλών υπερχρεωμένων φυσικών προσώπων , ΣΤ΄ Έκδοση 2016, σελ. 91-92

Σε κάθε περίπτωση όμως, ο μεσολαβητής όπως και ο εμπειρογνώμονας δεν πρέπει να συνδέεται με τον οφειλέτη, ή με φυσικά πρόσωπα της διοίκησης του, αν ο οφειλέτης είναι νομικό πρόσωπο.

3.2.6 Η διαδικασία της Ένωσης Πιστωτών

Έπειτα από το άνοιγμα της διαδικασίας εξυγίανσης, άρχεται η προθεσμία για τη σύναψη της συμφωνίας εξυγίανσης. Στην πράξη όμως κατά κανόνα, οι διαπραγματεύσεις μεταξύ οφειλέτη και προμηθευτών, έχουν ξεκινήσει πολύ πριν το στάδιο αυτό. Έτσι, ήδη κατά το στάδιο υποβολής της αίτησης για το άνοιγμα της διαδικασίας, είναι μάλλον πιθανό ο οφειλέτης να έχει έλθει σε επαφή με ορισμένους τουλάχιστο προμηθευτές προκειμένου να διαπραγματευτούν. Όμως όπως είναι λογικό, ο οφειλέτης κατά το χρονικό διάστημα που μεσολαβεί από την αίτηση ως τη συζήτησή της στο δικαστήριο, δε μένει αδρανής, καθώς πέραν του περιορισμένου χρόνου που έχει στη διάθεσή του, η επιχείρησή του στο μεσοδιάστημα αυτό σταδιακά απαξιώνεται, κάτι που φυσικά περιορίζει τις προοπτικές εξυγίανσης. Βέβαια, όπως αναφερθήκαμε σε παραπάνω ενότητα, αν ο οφειλέτης καταφέρει να συνάψει συμφωνία πριν το άνοιγμα της διαδικασίας, μπορεί να παραιτηθεί από τη διαδικασία ανοίγματος και να υποβάλει κατευθείαν την συμφωνία προς επικύρωση, κατά το άρ. 106β.⁷⁶

Όσον αφορά την ψηφοφορία και υπογραφή της συμφωνίας, θα πρέπει να πούμε ότι οι πιστωτές των οποίων οι απαιτήσεις δεν θίγονται από το σχέδιο, δηλαδή διατηρούν ακέραιη τη νομική κατάσταση, που είχαν κατά το άνοιγμα της διαδικασίας, δεν ψηφίζουν(άρ. 106 § 3 και 116 § 3). Για τους υπόλοιπους πιστωτές που θα απόσχουν από την ψηφοφορία, θεωρούνται ότι ψηφίζουν υπέρ του σχεδίου.(άρ. 103 § 3 και 116 § 2).

Για την έγκυρη λήψη απόφασης από τη συνέλευση επί του προτεινόμενου σχεδίου, απαιτείται να παρίστανται ή αντιπροσωπεύονται πιστωτές που εκπροσωπούν το πενήντα τοις εκατό (50%) του συνόλου των απαιτήσεων των πιστωτών. Για την αποδοχή του σχεδίου συμφωνίας εξυγίανσης απαιτείται πλειοψηφία των πιστωτών που εκπροσωπούν το εξήντα τοις εκατό (60%) των απαιτήσεων των πιστωτών, που παρίστανται στη συνέλευση, στο οποίο περιλαμβάνεται το σαράντα τοις εκατό (40%) των απαιτήσεων των τυχόν εμπραγμάτως ή με ειδικό προνόμιο ή με προσημείωση υποθήκης εξασφαλισμένων πιστωτών, που παρίστανται στη συνέλευση.(άρ. 106 § 4).

Τέλος, θα πρέπει να αναφέρουμε ότι αυτό που συνήθως συμβαίνει στην πράξη, είναι ότι οι τράπεζες και οι βασικοί προμηθευτές θα επαρκούν για τον απαραίτητο σχηματισμό πλειοψηφίας του 60%.⁷⁷

⁷⁶ Βλ. Ρόκα Α., Προπτωχευτική Διαδικασία Εξυγίανσης Επιχειρήσεων, Β΄ Έκδοση 2014, σελ. 170-171

⁷⁷ Βλ. Ρόκα Α., Προπτωχευτική Διαδικασία Εξυγίανσης Επιχειρήσεων, Β΄ Έκδοση 2014, σελ. 177

3.2.7 Το περιεχόμενο της συμφωνίας εξυγίανσης

Σύμφωνα με το άρθρο 106 ε, η συμφωνία εξυγίανσης δύναται να έχει ως αντικείμενο οποιαδήποτε ρύθμιση του ενεργητικού και του παθητικού του οφειλέτη και συγκεκριμένα_:

α. Τη μεταβολή των όρων των υποχρεώσεων του οφειλέτη. Η μεταβολή αυτή δύναται ενδεικτικά να συνίσταται στη μεταβολή του χρόνου εκπλήρωσης των απαιτήσεων, περιλαμβανομένης της τροποποίησης των όρων υπό τους οποίους δύναται να ζητηθεί η πρόωγη αποπληρωμή τους, στη μεταβολή του επιτοκίου, στην αντικατάσταση της υποχρέωσης καταβολής επιτοκίου με την υποχρέωση καταβολής μέρους των κερδών, στην αντικατάσταση απαιτήσεων με μετατρέψιμες ή μη ομολογίες έκδοσης του οφειλέτη ή στην υποχρέωση των εμπραγμάτως ασφαλισμένων πιστωτών να δεχθούν την εναλλαγή υποθηκικής ή ενεχυρικής τάξης υπέρ νέων πιστωτών του οφειλέτη. Δεν θίγονται οι πιστώσεις που είναι εξασφαλισμένες με συμφωνία χρηματοοικονομικής ασφάλειας κατά την έννοια του άρθρου 2 του ν. 3301/2004 στο μέτρο που ικανοποιούνται από την ασφάλεια αυτή, εκτός αν συμφωνήσει διαφορετικά ο ασφαλειολήπτης.

β. Την κεφαλαιοποίηση υποχρεώσεων του οφειλέτη με την έκδοση μετοχών κάθε είδους ή κατά περίπτωση εταιρικών μεριδίων. Πριν από την κεφαλαιοποίηση δύναται να λαμβάνει χώρα μείωση του μετοχικού κεφαλαίου για την απόσβεση ζημιών σε κάθε περίπτωση ή αν οι μετοχές του οφειλέτη είναι εισηγμένες σε οργανωμένη αγορά ή πολυμερή μηχανισμό διαπραγματεύσεως, για το σχηματισμό αποθεματικού. Στην τελευταία περίπτωση δεν απαιτείται να πληρούται η προϋπόθεση του άρθρου 4 παράγραφος 4α του κ.ν. 2190/1920 περί σχέσης της χρηματιστηριακής προς την ονομαστική αξία.

γ. Τη ρύθμιση των σχέσεων των πιστωτών μεταξύ τους μετά από την επικύρωση της συμφωνίας είτε υπό την ιδιότητα τους ως πιστωτών είτε σε περίπτωση κεφαλαιοποίησης, υπό την ιδιότητα τους ως μετόχων ή εταιρών. Ενδεικτικά η συμφωνία εξυγίανσης δύναται να προβλέπει ότι μία κατηγορία πιστωτών δεν δύναται να ζητήσει την αποπληρωμή των απαιτήσεων προς αυτήν πριν από την πλήρη ικανοποίηση μιας άλλης, να ρυθμίζει θέματα διοίκησης της επιχείρησης του οφειλέτη μετά την κεφαλαιοποίηση απαιτήσεων των πιστωτών, να ρυθμίζει θέματα σε σχέση με τη μεταβίβαση των μετοχών ή εταιρικών μεριδίων που θα προκύψουν από την κεφαλαιοποίηση, όπως ενδεικτικά δικαίωμα ή υποχρέωση των μετόχων μειοψηφίας σε περίπτωση πώλησης της πλειοψηφίας των μετοχών να πωλήσουν τις μετοχές τους με τους ίδιους όρους με τους οποίους γίνεται η πώληση της πλειοψηφίας.

δ. Τη μείωση των απαιτήσεων έναντι του οφειλέτη.

ε. Την εκποίηση επί μέρους περιουσιακών στοιχείων του οφειλέτη.

στ. Την ανάθεση της διαχείρισης της επιχείρησης του οφειλέτη σε τρίτο με βάση οποιαδήποτε έννομη σχέση περιλαμβανομένης ενδεικτικά της εκμίσθωσης ή της σύμβασης διαχείρισης.

ζ. Τη μεταβίβαση του συνόλου ή μέρους της επιχείρησης του οφειλέτη σε τρίτο ή σε εταιρεία των πιστωτών κατά τα ειδικότερα οριζόμενα στο άρθρο 106θ.

η. Την αναστολή των ατομικών διώξεων των πιστωτών για κάποιο διάστημα μετά την επικύρωση της συμφωνίας. Η αναστολή αυτή δεν θα δεσμεύει τους μη συμβαλλόμενους

πιστωτές για διάστημα που υπερβαίνει τους "τρεις (3) μήνες" από την επικύρωση της συμφωνίας.

θ. Το διορισμό πρόσωπου που θα επιβλέπει την εκτέλεση των όρων της συμφωνίας εξυγίανσης ασκώντας τις εξουσίες που του δίνονται κατά τους όρους της συμφωνίας εξυγίανσης. Αν έχει διορισθεί ειδικός εντολοδόχος κατά το άρθρο 102 παρ. 6 με εξουσίες επίβλεψης της εκτέλεσης της συμφωνίας, θα αντικαθίσταται από το πρόσωπο που τυχόν προβλέπει η συμφωνία.

ι. Την καταβολή συμπληρωματικών ποσών προς εξόφληση απαιτήσεων σε περίπτωση βελτίωσης της οικονομικής θέσης του οφειλέτη. Η συμφωνία θα πρέπει να ορίζει με ακρίβεια τις προϋποθέσεις καταβολής των ποσών αυτών.

Όσον αφορά τις εγγυήσεις, οι ασφαλίσεις πιστώσεων και άλλες συμβάσεις με αντίστοιχο αποτέλεσμα υπέρ απαιτήσεων που κεφαλαιοποιούνται τρέπονται, αν δεν ορίζεται διαφορετικά, σε δικαίωμα προαίρεσης του πιστωτή να πωλήσει στον εγγυητή ή ασφαλιστή τις μετοχές ή τα εταιρικά μερίδια που προκύπτουν από την κεφαλαιοποίηση του χρέους κατά το χρόνο στον οποίο θα καθίστατο κατά τους όρους του ληξιπρόθεσμο το χρέος και για ποσό ίσο με το άθροισμα του κεφαλαίου και των τυχόν τόκων που καλύπτονται από την εγγύηση. Το δικαίωμα προαίρεσης δύναται να ασκηθεί εντός δύο μηνών από το χρόνο κατά τον οποίο θα καθίστατο ληξιπρόθεσμη η υποχρέωση που κεφαλαιοποιήθηκε και, αν είναι ήδη ληξιπρόθεσμη κατά την κεφαλαιοποίηση, εντός δύο μηνών από την τελευταία.

Η μη τήρηση της συμφωνίας εξυγίανσης από τον οφειλέτη δύναται να τίθεται ως διαλυτική αίρεση της συμφωνίας εξυγίανσης ή ως λόγος καταγγελίας της. Κατά τα λοιπά ισχύουν τα δικαιώματα που έχει κάθε πιστωτής κατά το κοινό δίκαιο για τις περιπτώσεις μη εκπλήρωσης των υποχρεώσεων του οφειλέτη που αναλαμβάνονται ή διαμορφώνονται με τη συμφωνία, καθώς και καθυστερημένης ή πλημμελούς εκπλήρωσης, περιλαμβανομένων των δικαιωμάτων καταγγελίας ή υπαναχώρησης».

Σχετικά με την ισχύ της συμφωνίας εξυγίανσης τελεί υπό την προϋπόθεση της επικύρωσης της από το πτωχευτικό δικαστήριο, εκτός αν κατά τη βούληση των συμβαλλομένων το σύνολο ή μέρος των όρων της ισχύουν μεταξύ τους και χωρίς την επικύρωση κατά τις διατάξεις του κοινού δικαίου.

Τέλος, θα πρέπει να αναφέρουμε ότι η ανωτέρω απαρίθμηση είναι του περιεχομένου της συμφωνίας, είναι ενδεικτική, καθώς οι συμβαλλόμενοι έχουν τη δυνατότητα να συμφωνήσουν και σε άλλα εξυγιαντικά μέτρα, στο πλαίσιο πάντα του σκοπού της διαδικασίας. Επίσης, είναι δυνατόν να περιέχεται στη συμφωνία, ένας συνδυασμός των ανωτέρω περιγραφόμενων μέτρων.⁷⁸

⁷⁸ Βλ. Ρόκα Α., Προπτωχευτική Διαδικασία Εξυγίανσης Επιχειρήσεων, Β' Έκδοση 2014, σελ. 203

3.2.8 Τύπος και νομική φύση της συμφωνίας εξυγίανσης

Η συμφωνία εξυγίανσης συνάπτεται με ιδιωτικό έγγραφο, εκτός αν οι υποχρεώσεις που αναλαμβάνονται με αυτήν απαιτούν τη σύνταξη δημοσίου εγγράφου. Στην τελευταία περίπτωση το συμβολαιογραφικό έγγραφο μπορεί να αναπληρωθεί με δηλώσεις ενώπιον του δικαστηρίου. (άρ. 106 ε § 6).

Όσον αφορά τη νομική φύση της συμφωνίας καθώς και οι εφαρμοστέες επ' αυτής διατάξεις κρίνονται κατ' εξοχήν από το ιδιαίτερο περιεχόμενό της. Σε κάθε περίπτωση, η συμφωνία συνιστά μεικτή και διαρκή ενοχική (κατά κανόνα) σύμβαση, με κατά περίπτωση στοιχεία συμβάσεων συμβιβασμού, πωλήσεως, ανάληψης μετοχών ή εταιρικών μεριδίων, αφέσεως χρέους, μισθώσεως έργου, δόσεων αντί ή χάριν καταβολής, κ.α. Με δεδομένο ότι η συμφωνία αφορά κυρίως διευθέτηση με αμοιβαίες υποχωρήσεις, διαφόρων μεταξύ πιστωτών και οφειλέτη από επισφαλείς απαιτήσεις, δηλαδή απαιτήσεις που ενδέχεται να μην ικανοποιηθούν πλήρως στο ενδεχόμενο πτώχευσης του οφειλέτη, τότε συνάγεται ότι η κύρια νομική φύση της συμφωνίας, είναι η σύμβαση συμβιβασμού όπως αυτή ορίζεται στα άρθρα 871 επ. του αστικού κώδικα και τις γενικές διατάξεις περί συμβάσεων⁷⁹.

3.2.9 Το επισυναπτόμενο επιχειρηματικό σχέδιο

Σύμφωνα με το άρ. 106^ε § 7, η συμφωνία εξυγίανσης συνοδεύεται υποχρεωτικά από επιχειρηματικό σχέδιο με χρονική διάρκεια ίση με αυτή της συμφωνίας, το οποίο εγκρίνεται από τον οφειλέτη και την πλειοψηφία των πιστωτών.

Το επιχειρηματικό σχέδιο (business plan)⁸⁰, αποτελεί προγραμματική περιγραφή της πορείας που αναμένεται να διαγράψει η επιχείρηση βάσει της συμφωνίας. Με το σχέδιο αυτό, διευκρινίζεται η εικόνα της επιχείρησης, και υποβοηθείται η κρίση των πιστωτών αλλά και του δικαστηρίου.⁸¹ Το σχέδιο αυτό, είναι απαραίτητο συμπλήρωμα των μέτρων που περιέχονται στη συμφωνία εξυγίανσης, και δε μπορεί έτσι για παράδειγμα, να υπάρξει στη συμφωνία μείωση των απαιτήσεων κατά ένα συγκεκριμένο ποσοστό, χωρίς να προκύπτει ότι η επιχείρηση θα μπορέσει στο νέο πλαίσιο λειτουργίας της να αποπληρώσει αυτό το νέο μειωμένο ποσό. Έτσι εξυπηρετείται, τόσο η ενημέρωση των πιστωτών οι οποίοι επιθυμούν να έχουν λεπτομερή γνώση του βιώσιμου αυτού σχεδίου λειτουργίας της επιχείρησης, όσο και η προστασία έναντι των μη ρεαλιστικών ή υπεραισιόδοξων παραδοχών

⁷⁹ Βλ. Ψυχομάνη Σπ., Πτωχευτικό Δίκαιο και Δίκαιο ρύθμισης οφειλών υπερχρεωμένων φυσικών προσώπων, ΣΤ΄ Έκδοση 2016, σελ. 121- 122

⁸⁰ Παπαδόπουλος Δ., Επιχειρηματικότητα και επιχειρηματικές αποφάσεις, Εκδόσεις Πανεπιστημίου Μακεδονίας 2009

⁸¹ Βλ. Περάκη Εμ., Πτωχευτικό δίκαιο, Β΄ Έκδοση 2012, σελ. 74

του οφειλέτη, που συχνά διατυπώνονται με τρόπο γενικόλογο. Ο οφειλέτης λοιπόν, κατά την επικοινωνία του με τους πιστωτές για διευθέτηση των οφειλών του, θα πρέπει να πλαισιώνει τις διαπραγματεύσεις με ένα επεξεργασμένο σχέδιο μελλοντικής λειτουργίας της επιχείρησής του. Επίσης, το σχέδιο διευκολύνει το έργο του δικαστηρίου που καλείται να αξιολογήσει τη βιωσιμότητα της επιχείρησης.⁸²

Σύμφωνα με δημοσιευμένη εργασία των (Μ. Καδόγλου, Δ. Παπαδόπουλος, 2011) ,η κατάρτιση ενός επιχειρηματικού σχεδίου περιλαμβάνει κατά βάση τα εξής μέρη⁸³ :

- I. Γενικές πληροφορίες σχετικά με την οργανωτική δομή και περιουσιακή κατάσταση της επιχείρησης.
Δίνονται οι απαραίτητες πληροφορίες για την τρέχουσα ιδιοκτησιακή, μετοχική, περιουσιακή και οργανωτική σύνθεση της επιχείρησης ή ομίλου.
- II. Μελέτη εξωτερικού περιβάλλοντος και στοιχείων για τον κλάδο στον οποίο δραστηριοποιείται η επιχείρηση.
Αυτή η ενότητα αναλύει το εξωτερικό περιβάλλον , τόσο το έμμεσο (μάκρο περιβάλλον) όσο και το άμεσο (μικρο περιβάλλον – παραγωγικός κλάδος). Η ανάλυση του μακρο-περιβάλλοντος αναφέρεται στα επιμέρους στοιχεία του, όπως το οικονομικό, κοινωνικό, τεχνολογικό, νομοθετικό, πολιτικό/ο περιβάλλον. Από την άλλη πλευρά η ανάλυση του παραγωγικού κλάδου αναφέρει στοιχεία σχετικά με τη δομή της αγοράς και πρέπει να είναι βασισμένη στο Μοντέλο των 5 Δυνάμεων του καθηγητή Πανεπιστημίου του Harvard, Michael Porter. Η ανάλυση αυτή συμβάλει στην πρόβλεψη των χρηματοοικονομικών μεγεθών βιωσιμότητας.
- III. Χρηματοοικονομική ανάλυση της παρούσας κατάστασης της επιχείρησης.
Η ενότητα αυτή θα πρέπει να δίνει πλήρη χρηματοοικονομική ανάλυση της παρούσας κατάστασης, με χρονική αναφορά της προηγούμενης πενταετίας και χρήση όλων των εργαλείων της χρηματοοικονομικής , όπως αριθμοδείκτες, ποσοστά τάσεως , ποσοστά κοινού μεγέθους, ανάλυση νεκρού σημείου, στατιστικές μεθόδους πρόβλεψης χρηματοοικονομικής δυσπραγίας και αξιολόγησης πιστοληπτικής ικανότητας. Το αποτέλεσμα αυτών καταδεικνύει αν η συγκεκριμένη επιχείρηση με το παρόν πλαίσιο λειτουργίας είναι ή όχι χρηματοοικονομικά βιώσιμη και αν υφίσταται ανάγκη υιοθέτησης ενός προγράμματος εταιρικής αναδιάρθρωσης.
- IV. Συστατικά στοιχεία του προτεινόμενου σχεδίου αναδιάρθρωσης της επιχείρησης.
Το προτεινόμενο σχέδιο θα πρέπει να περιλαμβάνει στοιχεία και από τις τρεις διαστάσεις της αναδιάρθρωσης: λειτουργική, οργανωσιακή και χρηματοοικονομική και να αναφέρεται αναλυτικά η συγκεκριμένη μορφή αναδιάρθρωσης που θα ακολουθηθεί,

⁸² Βλ. Ρόκα Α., Προπτωχευτική Διαδικασία Εξυγίανσης Επιχειρήσεων, Β΄ Έκδοση 2014, σελ. 218-221

Βλ. επίσης Δ. Παπαδόπουλος, Ο καθοριστικός ρόλος του Επιχειρηματικού Σχεδίου στην επιτυχή έκβαση της εταιρικής και χρηματοοικονομικής αναδιάρθρωσης (διαδικασία εξυγίανσης) στο πλαίσιο της ελληνικής πραγματικότητας, ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ 11/2013, σελ. 1016

⁸³ Βλ. Μ. Καδόγλου / Δ. Παπαδόπουλος, Εταιρική αναδιάρθρωση (corporate restructuring) στο πλαίσιο της διεθνούς βιβλιογραφίας και της ελληνικής πραγματικότητας , ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ 6/2011, σελ. 791, 894

όπως συρρίκνωση, συγχώνευση, εξαγορά πλειοψηφίας μετοχών , επιθετική εξαγορά, απορρόφηση ή αποεπένδυση.

V. Προβλεπόμενη χρηματοοικονομική κατάσταση της επιχείρησης με πλάνο συνήθως τριετίας βάσει τη προτεινόμενου σχεδίου.

Σε αυτή την ενότητα του επιχειρηματικού σχεδίου αναφέρονται οι παραδοχές βάσει των οποίων συντάχθηκαν οι προβλεπόμενες ετήσιες οικονομικές καταστάσεις καθώς επίσης και οι καταστάσεις αυτές για την επόμενη τριετία. Σημειώνεται ότι στην περίπτωση που πρόκειται για όμιλο, παρέχονται οι προβλεπόμενες καταστάσεις μητρικής, θυγατρικών και ενοποιημένων αντίστοιχα. Επίσης, θα πρέπει για τη σύνταξή τους να υιοθετηθεί η ανάλυση σεναρίων (scenario analysis), λαμβάνοντας υπόψη το συντηρητικό – απαισιόδοξο σενάριο, το ενδιάμεσο - ρεαλιστικό και το αισιόδοξο.⁸⁴

Παρατηρείται λοιπόν ότι το σχέδιο περιλαμβάνεται ένα περιγραφικό μέρος, όπου αναλύεται το ιστορικό της επιχείρησης, τα ανταγωνιστικά πλεονεκτήματά της, τα αίτια των δυσκολιών, η τρέχουσα και αναμενόμενη κατάσταση της αγοράς κλπ., καθώς επίσης και ένα μέρος που αναλύεται με οικονομικά στοιχεία το μέλλον της επιχείρησης, βάσει του σχεδίου. Στο δεύτερο αυτό μέρος, γίνεται αναφορά στις προβλέψεις για επιμέρους θέματα (κύκλος εργασιών κλπ) με επεξήγηση των προτεινόμενων μέτρων που θα βελτιώσουν την παραγωγικότητα της επιχείρησης, τον τρόπο χρηματοδότησης, τα μέτρα που θα μειώσουν τα έξοδα κλπ. Τέλος, επισημαίνεται ότι μερικά από αυτά τα μέτρα που περιλαμβάνονται στο σχέδιο, αν δεν συνοδεύονται από κάποιες αναγκαίες διευκρινίσεις, μπορεί να θεωρηθούν ότι αποτελούν μάλλον ευχολόγιο. Σε κάθε περίπτωση, πρόκειται για ένα επιχειρηματικό σχέδιο εγκεκριμένο από τους πιστωτές, και δεν ανήκει στο δικαστήριο η αρμοδιότητα αξιολόγησης του σχεδίου καθ' εαυτού αλλά της βιωσιμότητας της επιχείρησης.

3.2.10 Η επικύρωση της συμφωνίας εξυγίανσης

3.2.10.1 Διαδικασία επικύρωσης

Ως επικύρωση της συναφθείσας συμφωνίας εξυγίανσης, νοείται η περιβολή της συμφωνίας με το κύρος και την ισχύ της δικαστικής απόφασης, έπειτα από αίτηση του οφειλέτη, ή μεσολαβητή ή πιστωτή, που υποβάλλεται στο πτωχευτικό δικαστήριο εντός της καθορισμένης προθεσμίας. Μαζί με την αίτηση συνυποβάλλονται, η υπογεγραμμένη συμφωνία, το επιχειρηματικό σχέδιο, και η έκθεση του εμπειρογνώμονα στην οποία ο εμπειρογνώμονας έχει εκφράσει την τη γνώμη του για τη συνδρομή προϋποθέσεων επικύρωσης της συμφωνίας από το δικαστήριο.(άρ. 105 § 5). Μάλιστα, σύμφωνα με το άρθρο 106ζ § 2, η γνώμη του εμπειρογνώμονα για τη βιωσιμότητα της επιχείρησης, αν επικυρωθεί η συμφωνία εξυγίανσης, δε χρειάζεται να συμπεριλαμβάνεται στην έκθεση του, χωρίς να

⁸⁴ Βλ. Γιάννη Τ. Λαζαρίδη και Δημήτρη Λ. Παπαδόπουλου, Χρηματοοικονομική Διοίκηση, Τεύχος Β', Β' έκδοση, Θεσσαλονίκη 2006, Κεφάλαια 8,9,10

εξετάζεται από το δικαστήριο η βιωσιμότητα της επιχείρησης. Αν η συμφωνία είχε υπογραφεί χωρίς να έχει προηγηθεί η συνέλευση πιστωτών, θα πρέπει να συνταχθεί η εν λόγω έκθεση από εμπειρογνώμονα (άρ. 106στ § 2) και να συνυποβληθεί με την αίτηση. Η δικάσιμος της αίτησης ορίζεται εντός διμήνου από την υποβολή της (αρ. 106στ § 5-6 και 100 § 6^α).

Στο δικαστήριο που δικάζει με τη διαδικασία της εκούσιας δικαιοδοσίας(άρ. 99 § 10) κλητεύονται ο οφειλέτης, ο μεσολαβητής αν υπάρχει, εκπρόσωποι πιστωτών καθώς και το Δημόσιο και τα ασφαλιστικά ταμεία εφόσον υπάρχει οφειλή και σε αυτούς(άρ. 106στ § 5 και 100 § 6). Επίσης, παρέμβαση μπορεί να ασκηθεί από κάθε άλλο πρόσωπο που έχει έννομο συμφέρον(αρ. 106 στ § 4). Η δικαστική απόφαση που δέχεται ή απορρίπτει τη συμφωνία, δημοσιεύεται στο ΓΕΜΗ και στο Δελτίο Δικαστικών Δημοσιεύσεων του ΕΤΑΑ(Τομέας Νομικών).⁸⁵

3.2.10.2 Προϋποθέσεις επικύρωσης

Το πτωχευτικό δικαστήριο επικυρώνει τη συμφωνία, όταν πέραν από τις προϋποθέσεις που υπολανθάνουν σε όσα έχουμε προαναφέρει ως τώρα, συντρέχουν και οι προϋποθέσεις του άρθρου 106ζ.

Πιο συγκεκριμένα, το πτωχευτικό δικαστήριο επικυρώνει τη συμφωνία εξυγίανσης, εφόσον:

- έχει υπογραφεί από τον οφειλέτη και είτε έχει ληφθεί νόμιμα απόφαση από τη συνέλευση των πιστωτών για την υπογραφή της από τα πρόσωπα που έχουν εξουσιοδοτηθεί προς τούτο σύμφωνα με το άρθρο 106 παρ. 5 είτε υπογράφεται από την απαιτούμενη κατά το άρθρο 106α πλειοψηφία του συνόλου των πιστωτών.
- πιθανολογείται ότι κατόπιν της επικύρωσης της συμφωνίας εξυγίανσης η επιχείρηση του οφειλέτη θα καταστεί βιώσιμη. Το κριτήριο σχετικά με την πιθανολόγηση της βιωσιμότητας της επιχείρησης, είναι καθαρά οικονομικό, και για το λόγο αυτό, καθοριστικής σημασίας για την κρίση του δικαστηρίου, είναι η σοβαρότητα και η υπευθυνότητα του ελέγχου του εμπειρογνώμονα, του οποίου τα τεκμηριωμένα συμπεράσματα, τίθενται υπόψη του δικαστηρίου. Ως προς την έννοια της βιώσιμης επιχείρησης, είναι εκείνη όπου με την επικύρωση της συμφωνίας, απομακρύνεται ο κίνδυνος ή η πιθανότητα παύσης πληρωμών.

Ωστόσο υπάρχει η δυνατότητα το δικαστήριο να επικυρώσει τη συμφωνία, χωρίς να ελέγξει την προϋπόθεση της βιωσιμότητας, εφόσον:

- Η συμφωνία περιλαμβάνει ρητή δήλωση των συμβαλλόμενων πιστωτών ότι συμφωνούν με το περιεχόμενο του επιχειρηματικού σχεδίου του άρθρου 106ε παρ. 7.
- Η συμφωνία περιλαμβάνει: (αα) λεπτομερή καταγραφή της ταυτότητας των συμβαλλομένων και μη πιστωτών και των απαιτήσεών τους και (ββ) σαφή αναφορά των πιστωτών, συμβαλλομένων και μη, οι απαιτήσεις των οποίων αναμένεται να επηρεαστούν από την υλοποίηση της συμφωνίας και ο τρόπος επηρεασμού τους.

⁸⁵ Βλ. Ψυχομάνη Σπ., Πτωχευτικό Δίκαιο και Δίκαιο ρύθμισης οφειλών υπερχρεωμένων φυσικών προσώπων, ΣΤ΄ Έκδοση 2016, σελ. 122 επ.

- Η συμφωνία μαζί με το επιχειρηματικό σχέδιο έχουν κοινοποιηθεί σε όλους τους μη συμβαλλόμενους πιστωτές, οι απαιτήσεις των οποίων επηρεάζονται από τη συμφωνία, και ειδικότερα: (αα) σε εκείνους που το ύψος της απαίτησής τους ανέρχεται σε ποσοστό 10% και άνω του συνολικού ύψους των απαιτήσεων κατά του οφειλέτη, με νόμιμη επίδοση δικαστικού επιμελητή, (ββ) σε εκείνους που το ύψος της απαίτησής τους είναι μικρότερο του 10% του συνολικού ύψους των απαιτήσεων κατά του οφειλέτη, με κάθε πρόσφορο μέσο, όπως ηλεκτρονική ή συστημένη ταχυδρομική επιστολή, τηλεομοιοτυπικό μήνυμα ή καταχώρηση περίληψής της στο Δελτίο Δικαστικών Δημοσιεύσεων του άρθρου 101 παρ.2.

- Πιθανολογείται ότι η συλλογική ικανοποίηση των πιστωτών δεν παραβλάπτεται κατά την έννοια του άρθρου 99 παρ.2.
- Η συμφωνία εξυγίανσης δεν είναι αποτέλεσμα δόλου ή άλλης αθέμιτης πράξης ή κακόπιστης συμπεριφοράς του οφειλέτη, πιστωτή ή τρίτου, και δεν παραβιάζει διατάξεις αναγκαστικού δικαίου, ιδίως του δικαίου του ανταγωνισμού.
- Η συμφωνία εξυγίανσης αντιμετωπίζει με βάση την αρχή της ισότιμης μεταχείρισης τους πιστωτές, που βρίσκονται στην ίδια θέση. Αποκλίσεις από την αρχή της ίσης μεταχείρισης μεταξύ των πιστωτών επιτρέπονται για σπουδαίο επιχειρηματικό ή κοινωνικό λόγο που εκτίθεται ειδικά στην απόφαση του πτωχευτικού δικαστηρίου ή αν ο θιγόμενος πιστωτής συναινεί στην απόκλιση. Ενδεικτικά, δύνανται να τύχουν ευνοϊκής μεταχείρισης απαιτήσεις πελατών της επιχείρησης του οφειλέτη, η μη ικανοποίηση των οποίων βλάπτει ουσιωδώς τη φήμη της ή τη συνέχισή της, απαιτήσεις, η εξόφληση των οποίων είναι αναγκαία για τη διατροφή του πιστωτή και της οικογένειάς του, καθώς και εργατικές απαιτήσεις.
- Αν με την επικύρωση της συμφωνίας εξυγίανσης δεν αίρεται η παύση πληρωμών που τυχόν υφίσταται, το πτωχευτικό δικαστήριο δεν επικυρώνει τη συμφωνία εξυγίανσης και, αν εκκρεμεί αίτηση πτώχευσης, κηρύσσει την πτώχευση του οφειλέτη σύμφωνα με την παρ. 6 του άρ. 99

Τέλος, το πτωχευτικό δικαστήριο δύναται σε περίπτωση που δεν του έχουν προσκομιστεί όλα τα στοιχεία που τεκμηριώνουν το βάσιμο της αίτησης ή που διαπιστώνει ότι η συμφωνία εξυγίανσης δεν πρέπει να επικυρωθεί, αντί της απόρριψης της αίτησης να τάξει προθεσμία για την προσκόμιση εγγράφων, την παροχή διευκρινίσεων ή την τροποποίηση της συμφωνίας εξυγίανσης. Τα έγγραφα, οι διευκρινίσεις ή η τροποποίηση πρέπει να υποβληθούν εντός της προθεσμίας που τάσσει το δικαστήριο και δεν δύναται να υπερβαίνει το δεκαήμερο.⁸⁶

3.2.10.3 Αποτελέσματα επικύρωσης

Σύμφωνα με το άρθρο 106 ζ, τα αποτελέσματα της συμφωνίας της επικύρωσης είναι τα εξής:

- Από την επικύρωση της, η συμφωνία εξυγίανσης δεσμεύει το σύνολο των πιστωτών, οι απαιτήσεις των οποίων ρυθμίζονται από αυτήν, ακόμη και αν δεν είναι συμβαλλόμενοι ή

⁸⁶ Βλ. ΠΠρΘ 20156/2014 σχετικά με την ευχέρεια του δικαστηρίου να διατάξει την επανάληψη της συζήτησης προκειμένου να προσκομιστεί έγκυρη συμφωνία και όχι για να προσκομιστεί το πρώτον η συμφωνία

δεν ψήφισαν υπέρ της συμφωνίας εξυγίανσης. Δεν δεσμεύονται πιστωτές οι απαιτήσεις των οποίων γεννήθηκαν μετά το άνοιγμα της διαδικασίας εξυγίανσης.

- Η επικύρωση της συμφωνίας εξυγίανσης δεν έχει επίπτωση στις ασφάλειες τρίτων, προσωπικές ή εμπράγματα, περιλαμβανομένων των προσημειώσεων, που έχουν παρασχεθεί από τρίτους για την εξασφάλιση της απαίτησης. Το ίδιο ισχύει σε περίπτωση οφειλής εις ολόκληρο.
- Αίρεται αυτοδικαίως η απαγόρευση ή το κώλυμα έκδοσης επιταγών που είχε επιβληθεί στον οφειλέτη πριν από την έναρξη της διαδικασίας εξυγίανσης.
- Αναστέλλεται η ποινική δίωξη των πλημμελημάτων της έκδοσης ακάλυπτης επιταγής και εκείνων που προβλέπονται στο άρθρο 25 του ν. 1882/1990 (Α` 43), καθώς και της καθυστέρησης καταβολής οφειλών προς τα ασφαλιστικά ταμεία, εφόσον οι παραπάνω πράξεις έχουν τελεσθεί πριν από την υποβολή της αίτησης κατά το άρθρο 100. Η αναστολή δεν υπόκειται στον χρονικό περιορισμό της παραγράφου 3 του άρθρου 113 του Ποινικού Κώδικα και ισχύει για όσο χρονικό διάστημα προβλέπεται να διαρκέσει η εκπλήρωση των υποχρεώσεων του οφειλέτη που απορρέουν από τη συμφωνία εξυγίανσης και υπό τον όρο της εμπρόθεσμης εκπλήρωσης των συμφωνηθέντων.
- Η Απόφαση που επικυρώνει τη συμφωνία εξυγίανσης αποτελεί τίτλο εκτελεστό για τις αναλαμβανόμενες με αυτήν υποχρεώσεις, εφόσον από τη συμφωνία προκύπτει η ποσότητα και η ποιότητα της παροχής.

Αν έπειτα από την επικύρωση της συμφωνίας εξυγίανσης, επέλθει πτώχευση του οφειλέτη, τότε στις απαιτήσεις των πιστωτών που δημιουργήθηκαν κατά τη διάρκεια της διαδικασίας εξυγίανσης, αναγνωρίζεται γενικό προνόμιο. Ειδικότερα, σύμφωνα με το άρ. 154 § 1, οι απαιτήσεις από χρηματοδοτήσεις του οφειλέτη οποιασδήποτε φύσεως, προκειμένου να εξασφαλιστεί η συνέχιση της δραστηριότητάς του και των πληρωμών του με βάση τη συμφωνία εξυγίανσης. Το ίδιο προνόμιο έχουν και απαιτήσεις προσώπων που, με βάση τη συμφωνία εξυγίανσης, συνεισέφεραν αγαθά ή υπηρεσίες προς το σκοπό συνέχισης της επιχειρηματικής δραστηριότητας του οφειλέτη και των πληρωμών, για την αξία των αγαθών ή των υπηρεσιών που συνεισέφεραν. Επίσης, το ίδιο προνόμιο έχουν και απαιτήσεις από χρηματοδότηση κάθε φύσης, παροχή αγαθών και υπηρεσιών προς τον οφειλέτη κατά το χρονικό διάστημα που μεσολάβησε από την αίτηση ανοίγματος διαδικασίας εξυγίανσης μέχρι την έκδοση απόφασης επί της αίτησης για την επικύρωση της συμφωνίας ή τη λήξη της διαδικασίας σύμφωνα με το άρθρο 104 παρ. 1, στο μέτρο που η παροχή του προνομίου αυτού προβλέπεται από τη Διαδικασία εξυγίανσης. Το προνόμιο αυτό, δεν αφορά σε μετόχους ή εταίρους για τις εισφορές τους σε μετρητά ή σε είδος στα πλαίσια αύξησης του κεφαλαίου του οφειλέτη.

Μία άλλη επίσης συνέπεια της επικύρωσης, αφορά τη δυνατότητα πτωχευτικής ανάκλησης σε περίπτωση που ο οφειλέτης πτωχεύσει μετά την επικύρωση της συμφωνίας. Στην περίπτωση αυτή, οι πράξεις του οφειλέτη που έλαβαν χώρα μετά τη συμφωνία, δεν υπόκεινται σε πτωχευτική ανάκληση (άρ. 45 περ. ε).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

ΜΕΛΕΤΗ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗΣ: ΕΦΑΡΜΟΦΗ ΤΗΣ ΠΡΟΠΤΩΧΕΥΤΙΚΗΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑΣ ΕΞΥΓΙΑΝΣΗΣ ΣΤΗΝ ΜΑΡΙΝΟΠΟΥΛΟΣ Α.Ε.

4.1 Η ιστορία του Μαρινόπουλου

Από ένα φαρμακείο σε ... κολοσσό αγορών

Από ένα μικρό φαρμακείο στα Εξάρχεια στα τέλη του 19ου αιώνα ξεκίνησε η λαμπρή πορεία του Μαρινόπουλου. Ήταν Νοέμβριος του 1893 όταν ο Δημήτριος Μαρινόπουλος άνοιξε το φαρμακείο στα Εξάρχεια. Η δουλειά αναπτύσσεται γοργά, οπότε αποφασίζει μαζί με το αδερφό του Πάνο να ανοίξουν και δεύτερο φαρμακείο στην οδό Φιλελλήνων.

Στις αρχές του 1900 το φαρμακείο των αδελφών Μαρινόπουλου αποτελεί σημείο αναφοράς. Οι εφημερίδες ανέφεραν για το φαρμακείο: *«αληθινά αριστοκρατικόν και ευρωπαϊκόν, με πολυτελεστάτην επίπλωσιν»*. Τα δυο αδέρφια ως ανήσυχα πνεύματα και καλοί έμποροι διευρύνουν ορίζοντές τους και ξεκινούν συνεργασίες με ξένους οίκους. Γίνονται αποκλειστικοί αντιπρόσωποι ξένων εταιρειών μέχρι το 1908 έχουν δημιουργήσει ένα φαρμακείο κόσμημα στην πλατεία Ομονοίας. Το εξειδικευμένο προσωπικό του μπορεί να ικανοποιήσει κάθε επιθυμία των πελατών του και ο πιο απαιτητικός πελάτης μπορεί να βρει εκτός από τα βασικά και μεγάλη συλλογή καλλυντικών αλλά και παιδικά είδη. Γνώστες και του μαρκετινγκ, το φαρμακείο αποκτά το εξής σλόγκαν: *“προμηθευτής της Α.Μ του Βασιλέως και του Διαδόχου”* και αυτό φυσικά “πουλάει”!

Λίγο μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο, οι γιοι του Πάνου Μαρινόπουλου, Δημήτρης και Γιάννης, ιδρύουν την φαρμακοβιομηχανία ΦΑΜΑΡ το 1949, κίνηση η οποία θα αποδειχθεί πολύ επιτυχημένη και κερδοφόρα.

Στη συνέχεια, η οικογένεια Μαρινόπουλου επεκτείνεται και στο λιανεμπόριο και το **1962** φτιάχνει τα πρώτα σούπερ μάρκετ, με τίτλο *Self Service Μαρινόπουλος*. Μόλις είχε συσταθεί η εταιρία **Μαρινόπουλος Α.Ε.** Σε ένα χρόνο κάνουν συνεργασία με την γαλλική Le Printemps και τα καταστήματα μετονομάζονται σε Prisunic Μαρινόπουλος, ή αλλιώς PM, όπως έγιναν γνωστά τη δεκαετία του '70. Η συνεργασία αυτή όμως σταματά στις αρχές της δεκαετίας του '90, όχι εξαιτίας των Μαρινόπουλων αλλά γιατί ο Γαλλικός όμιλος δεν πήγαινε καλά.

Πάντα όμως ανήσυχια πνεύματα και λάτρεις του επιχειρείν, οι Μαρινόπουλοι το 1982 προχωρούν σε νέο επιχειρηματικό εγχείρημα και δημιουργούν τα Beauty Shops, αλυσίδα καταστημάτων καλλυντικών και ειδών αισθητικής. Το 1990 συνεργάζονται με την Βρετανική Marks & Spencer και το 1999, δημιουργείται ο όμιλος Carrefour-Μαρινόπουλος, με τη συμμετοχή ανάμεσα στο γαλλικό και τον ελληνικό όμιλο να είναι στο 50% – 50%. Ακολουθεί το 2002 η συνεργασία με τα Starbucks, και με τα καταστήματα Fnac.

4.2 Η πτώση - Πρόταση Σχεδίου Εξυγίανσης

Τα καταστήματα Fnac διέκοψαν τη δραστηριότητα στην Ελλάδα, η συνεργασία με την Carrefour διεκόπη και οι Μαρινόπουλοι πήραν και πάλι την επιχείρηση στα χέρια τους. Όμως, οι οικονομικές συγκυρίες αλλά και πιθανόν η λάθος οικονομική διαχείριση οδήγησαν στην σημερινή κατάσταση με την εταιρεία Μαρινόπουλος να έχει υποβάλλει αίτηση υπαγωγής στον πτωχευτικό κώδικα με 13.000 εργαζόμενους να είναι στον αέρα, πάνω από 3.000 προμηθευτές να κινδυνεύουν να χάσουν τα χρήματά τους και με έναν όμιλο με μακράιωνη ιστορία να παραπαίει... (Πηγή: www.cyprustimes.com, Πτώχευσε ο Μαρινόπουλος...η ιστορία ενός κολοσσού που καταρρέει, 29/6/2016)

Για την Μαρινόπουλος ΑΕ, τη δεύτερη μεγαλύτερη ελληνική αλυσίδα σούπερ μάρκετ, έγινε γνωστό από τον Ιούλιο του 2015 ότι αντιμετώπιζε πρόβλημα τακτοποίησης των υποχρεώσεων της, με αποτέλεσμα οι προμηθευτές της να έχουν σταματήσει την πώληση εμπορευμάτων στην εταιρία. Μέχρι το τέλος του καλοκαιριού τα καταστήματα αντιμετώπιζαν πλέον σοβαρότατα προβλήματα ανεφοδιασμού. Επόμενο αδιέξοδο ήταν η παύση πληρωμών προς τους εργαζόμενους με αποτέλεσμα η σοβαρή αυτή δυσπραγία να οδηγήσει την διοίκηση της Μαρινόπουλος Α.Ε. την 28^η Ιουνίου 2016 στην υποβολή αίτησης υπαγωγής στη διαδικασία εξυγίανσης του Πτωχευτικού Κώδικα, ανακοινώνοντας ότι *«βρίσκεται εν μέσω απαιτητικού και χρονοβόρου εγχειρήματος που στοχεύει στην επάνοδο της λειτουργίας της εταιρείας στην κανονικότητα, το συντομότερο δυνατόν»*.

Τον Σεπτέμβριο υπεγράφη το σχέδιο εξυγίανσης της Μαρινόπουλος μεταξύ της αλυσίδας, του Σκλαβενίτη και των τραπεζών και κατετέθη η αίτηση υπαγωγής στο άρθρο 106β. Το σύνολο των οφειλών της Μαρινόπουλος ΑΕ ανέρχεται σε 1,46 δισ. ευρώ και ενδιαφέρον παρουσιάζει το γεγονός ότι ο όμιλος της Carrefour αποδέχθηκε "κούρεμα" που υπερβαίνει το 92% και από οφειλή ύψους 147 εκατ. ευρώ δέχθηκε να πάρει μόνο περίπου 11,5 εκατ. ευρώ.

Όσον αφορά τις οφειλές προς τους πιστωτές, η συμφωνία εξυγίανσης προβλέπει ότι η εξόφληση του 50% των απαιτήσεων προμηθευτών, μετά την αποδοχή απομείωσης του υπόλοιπου 50%, θα διενεργηθεί εντός 60 ημερών από την ημερομηνία ολοκλήρωσης της συναλλαγής, χωρίς την επιβολή τόκων, προστίμων, προσαυξήσεων και λοιπών επιβαρύνσεων.

Αναφορικά με τις οφειλές προς τις τράπεζες και τις εταιρείες Leasing μεταφέρονται αυτούσιες στην νέα εταιρεία με εξαίρεση ένα μικρό κούρεμα απαιτήσεων της Alpha Bank. Ειδικότερα από τα 147 εκατ. ευρώ απαιτήσεις της Alpha Bank τα 26,7 εκατ. ευρώ παραμένουν στην Μαρινόπουλος ΑΕ και διαγράφονται σε ποσοστό 100%. Οι υπόλοιπες δανειακές απαιτήσεις ύψους 120,2 εκατ. ευρώ μεταβιβάζονται στη νέα εταιρεία μαζί με τις εμπράγματα εξασφαλίσεις χωρίς καμία απομείωση. Αυτούσιες μεταφέρονται στη νέα εταιρεία οι απαιτήσεις της Eurobank συνολικού ύψους 18,3 εκατ. ευρώ, της Εθνικής (31,2 εκατ. ευρώ), Πειραιώς Leasing (16,3 εκατ. ευρώ), Εθνική Leasing (12,4 εκατ.) μαζί με τις εξασφαλίσεις που έχουν ληφθεί.

Οι υποχρεώσεις της Μαρινόπουλος προς το ελληνικό δημόσιο από φόρους μεταβιβάζονται στη νέα εταιρεία η οποία θα αναλάβει την αποπληρωμή και μόνο του βασικούς χρέους, πλην τόκων, προστίμων και προσαυξήσεων και λοιπών επιβαρύνσεων, που διαγράφονται κατά 100%. Όσον αφορά τις υποχρεώσεις της εταιρείας οι οποίες θα δημιουργηθούν από την 1/7/2016 και μέχρι την έκδοση της δικαστικής απόφασης που θα μεταφερθούν στη νέα εταιρεία η οποία θα αναλάβει την αποπληρωμή και μόνο του βασικού χρέους της οφειλής, χωρίς τις προσαυξήσεις. Το σύνολο των χρεών που θα μεταφερθούν στην νέα εταιρεία προς το ελληνικό δημόσιο θα αποπληρωθεί σε 250 άτοκες δόσεις μηνιαίες δόσεις –δηλαδή περίπου 21 χρόνια!- με την πρώτη δόση να καταβάλλεται εντός 60 εργάσιμων ημερών από την ημερομηνία ολοκλήρωσης της συναλλαγής.

Το ίδιο προβλέπεται για τις υποχρεώσεις της εταιρείας απέναντι σε οργανισμούς Κύριας και Επικουρικής Ασφάλισης. Όσον αφορά τις υποχρεώσεις προς Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης και Οργανισμούς Κοινής Ωφελείας (ΔΕΗ, ΔΕΣΦΑ, ΟΤΕ ΕΥΔΑΠ), προβλέπεται το κούρεμα κατά 50% των οφειλών. Το υπόλοιπο των οφειλών θα αποπληρωθεί σε 36 άτοκες ισόποσες μηνιαίες δόσεις, χωρίς σε αυτές να επιβάλλονται τόκοι προσαυξήσεις ή εν γένει επιβαρύνσεις.

Όπως αναφέρει στο κείμενο της συμφωνίας προκειμένου να καταστεί δυνατή η συνέχιση της Νέας Εταιρείας, οι τράπεζες συμφώνησαν την παροχή νέας χρηματοδότησης ύψους 477 εκατ. ευρώ, εκ των οποίων τα 125 εκατ. ευρώ θα καταβάλλει η πλευρά της Σκλαβενίτης. Από τα 125 εκατ. ευρώ που θα καταβάλλει η Σκλαβενίτης, θα καταβληθούν 75 εκατ. ευρώ πριν την εκταμίευση της νέας χρηματοδότησης (θα συνιστούν μετοχικό κεφάλαιο της νέας εταιρείας) και 50 εκατ. ευρώ έως και τις 21/12/2019. Τα κεφάλαια που θα αντληθούν θα χρησιμοποιηθούν για την συνέχιση της δραστηριότητας της Νέας Εταιρείας, για την αναχρηματοδότηση ομολογιακών δανείων που εκδόθηκαν από την οφειλέτη εταιρεία Μαρινόπουλος Α.Ε., ποσών 55 εκατ. ευρώ και 15 εκατ. ευρώ, για την αποπληρωμή των οικονομικών υποχρεώσεων του παθητικού που θα μεταφερθεί και ως κεφάλαιο κίνησης της νέας εταιρείας.⁸⁷

⁸⁷ Παπαδόπουλος Δ., Μαρινόπουλος: Ποιος προστατεύει τους πιστωτές (προμηθευτές, καταθέτες τραπεζών); EPSILON 7, Οκτώβριος 2016

4.3 Αναλυτικά το περιβάλλον (SWOT analysis)

<p style="text-align: center;">ΔΥΝΑΜΕΙΣ</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Εμπειρία-τεχνογνωσία ▪ Εγκαταστάσεις & ιδιόκτητος μηχανολογικός εξοπλισμός ▪ Στρατηγικής σημασίας τοποθεσίες καταστημάτων ▪ Οργανωμένη διαχείριση εφοδιαστικής αλυσίδας 	<p style="text-align: center;">ΑΔΥΝΑΜΙΕΣ</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Αρνητική εικόνα θεμελιωδών οικονομικών στοιχείων της εταιρίας ▪ Έλλειψη χρηματοδότησης ▪ Χρηματοπιστωτικές δυσκολίες ▪ Ελλείψεις βασικού υλικοτεχνικού εξοπλισμού στα καταστήματα
<p style="text-align: center;">ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Επέκταση καταστημάτων σε περιοχές υψηλού διαθέσιμου εισοδήματος ▪ Το λιανεμπόριο τροφίμων έχει αποδειχθεί κλάδος που αντέχει στην ύφεση ▪ Αύξηση ζήτησης προϊόντων ιδιωτικής ετικέτας 	<p style="text-align: center;">ΑΠΕΙΛΕΣ</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Ύφεση ελληνικής οικονομίας ▪ Μείωση της κατανάλωσης ▪ Έλλειψη άμεσης ρευστότητας ▪ Τάση καταναλωτών προς καταστήματα discount (Πχ LIDL) ▪ Απεργίες ▪ Μη καταβολή πληρωμών από πελάτες ▪ Στροφή καταναλωτών σε προϊόντα με χαμηλή τιμή διάθεσης και χαμηλά περιθώρια κέρδους

Από την παραπάνω ανάλυση καθίσταται σαφές ότι παρότι οι αδυναμίες και οι απειλές σε μικρο και μακρο-επίπεδο είναι πολλές, ωστόσο αν αξιοποιηθούν οι ευκαιρίες και οι δυνάμεις, η εταιρία μπορεί να διασωθεί και να συνεχιστεί η λειτουργία της με θετικά αποτελέσματα.

Αντίθετα, σε περίπτωση που δεν επιτευχθεί το σχέδιο αναδιοργάνωσης, τότε η εταιρία θα πρέπει να προβεί σε βίαιη εκποίηση των περιουσιακών της στοιχείων ώστε να ικανοποιήσει τους πιστωτές της, στοιχεία τα οποία είναι χαμηλής εμπορευσιμότητας και επομένως θα ικανοποιήσουν μόνο μέρος των απαιτήσεων. Στον επόμενο πίνακα παρουσιάζεται η αξία που θα αποφέρει η βίαιη εκποίηση, όπως αποτυπώθηκε στην έκθεση του εμπειρογνώμονα - νομίμου ελεγκτή:

Αξία βίαιης εκποίησης περιουσιακών στοιχείων της ΜΑΡΙΝΟΠΟΥΛΟΣ Α.Ε.	
Πάγια	50.405.055,48
Άυλα περιουσιακά στοιχεία	8.318.337,22
Ιδιόκτητα ακίνητα ελεύθερα βαρών	4.126.581,56
Ιδιόκτητα ακίνητα με βάρη έναντι οφειλών της εταιρίας	112.175.131,19
Ακίνητα εγγυητών	2.947.835,57
Εμπορεύματα άνευ βαρών	77.172.837,47
Εμπορεύματα με πλασματικό ενέχυρο έναντι οφειλών	24.000.000,00
ΣΥΝΟΛΟ	279.145.778,49

Επομένως, το συνολικό ποσό που θα διαθέτει η εταιρία προκειμένου να ικανοποιήσει τους πιστωτές της θα είναι 279.145.778,49 ευρώ , δηλαδή ποσοστό μόλις 21,07% επί των συνολικών απαιτήσεων των πιστωτών της εταιρίας. Μονόδρομος λοιπόν φαντάζει η επιτυχία του σχεδίου εξυγίανσης προκειμένου να προστατευτούν όλα τα ενδιαφερόμενα μέρη .

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΚΑΙ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΠΑΡΑΠΕΡΑ ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗ ΤΟΥ ΘΕΜΑΤΟΣ

Από την προηγηθείσα μελέτη περίπτωσης καθίσταται κατανοητό ότι οι διαδικασίες που ακολουθούνται πλέον για την αναδιάρθρωση και εξυγίανση των επιχειρήσεων που αντιμετωπίζουν σοβαρή δυσπραγία φαίνεται να είναι ταχύτερες και οι λύσεις δραστικές. Πλέον, οι τράπεζες δεν αναλαμβάνουν το μάνατζμεντ και μετά αναζητούν αγοραστές, αλλά προχωρούν απευθείας στην αναζήτηση αγοραστή και στην επίτευξη συμφωνίας για εκβάθρων αναδιάρθρωση των εταιρειών.

Στη συμφωνία Μαρινόπουλου - Σκλαβενίτη υπάρχει επίσης η καινοτομία ότι το μοντέλο που αποφασίστηκε στο πλαίσιο της αναδιάρθρωσης του Μαρινόπουλου προβλέπει έμμεση εξαγορά από τον Σκλαβενίτη. Οι καινοτομίες αυτές εισάγονται με βασικό στόχο να συνεχισθεί η λειτουργία επιχειρήσεων που έχουν προοπτική βιωσιμότητας λόγω του μεγέθους τους, των παγίων τους, της συμβολής τους στην οικονομία και την απασχόληση και του ισχυρού σήματός τους.

Απόρροια της μελέτης που διενεργήθηκε σε νομικό και οικονομικό επιστημονικό πεδίο είναι η πεποίθηση ότι η νέα διαμορφωθείσα διαδικασία εξυγίανσης δύναται, εφόσον αξιοποιηθεί ορθά από τις διοικήσεις των εταιριών να βελτιώσει την αποτελεσματικότητά τους και να αποφύγει τον επαγγελματικό θάνατο – πτώχευση, εστιάζοντας στην εσωτερική της οργάνωση, αναζητώντας τις αδυναμίες τους και βελτιστοποιώντας την λειτουργική, οργανωσιακή και χρηματοοικονομική της αναδιάρθρωση με κριτικό πνεύμα και απαλλαγμένοι από ιδιοκτησιακά συμφέροντα.

Εύλογη απορία που δημιουργείται κατά την ανάλυση της διαδικασίας εξυγίανσης και θα μπορούσε να μελετηθεί περαιτέρω είναι εάν η δικαστική συνδρομή είναι αναγκαία ή θα ήταν προτιμότερο τόσο για την πλήττουσα εταιρία όσο και για την συνολική οικονομία η αναδιάρθρωση να ολοκληρωνόταν σε προηγούμενο στάδιο εξωδικαστικά.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ελληνική βιβλιογραφία

- Αυγητίδης Δ, Διαδικασία εξυγίανσης: Μια προσωρινή αποτίμηση, ΔΕΕ 2014, Τεύχος 4/2014, Απρίλιος
- Θωμά Ε. , Το καθεστώς χορήγησης προσωρινής διαταγής στο πλαίσιο των προληπτικών μέτρων της διαδικασίας εξυγίανσης σύμφωνα με τα άρθρα 99 και 103 ΠτΚ. – Δικαστηριακή πρακτική και δυσχέρειες αναφορικά με την εφαρμογή τους, 23ο πανελλήνιο συνέδριο εμπορικού δικαίου του συνδέσμου Ελλήνων εμπορικολόγων, Αλεξανδρούπολη 2013, Δημοσίευση ΝΟΜΟΣ
- Κοτσίρης Λ., Πτωχευτικό Δίκαιο, 8η Έκδοση 2011
- Κοτσίρης Λ., Η διαδικασία συνδιαλλαγής κατά τον Πτωχευτικό Κώδικα, Β' Έκδοση 2011
- Κοτσίρης Λ. – Χατζηνικολάου Αγγελίδου Ρ. , Δίκαιο εξυγίανσης και εκκαθάρισης προβληματικών επιχειρήσεων, Γ' Έκδοση 2006
- Λαζαρίδης Ι. και Παπαδόπουλος Δ, Χρηματοοικονομική Διοίκηση, Τεύχος Β', Β' έκδοση, Θεσσαλονίκη 2006
- Παπαδόπουλος Δ., Επιχειρηματικότητα και επιχειρηματικές αποφάσεις, 2009
- Παπαδόπουλος Δ., Ο καθοριστικός ρόλος του Επιχειρηματικού Σχεδίου στην επιτυχή έκβαση της εταιρικής και χρηματοοικονομικής αναδιάρθρωσης (διαδικασία εξυγίανσης) στο πλαίσιο της ελληνικής πραγματικότητας, ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ 11/2013
- Καδόγλου Μ. και Παπαδόπουλος Δ., Εταιρική αναδιάρθρωση (corporate restructuring) στο πλαίσιο της διεθνούς βιβλιογραφίας και της ελληνικής πραγματικότητας , ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ 6/2011
- Παπαδόπουλος Δ., Μαρινόπουλος: Ποιος προστατεύει τους πιστωτές (προμηθευτές, καταθέτες τραπεζών; EPSILON 7, Οκτώβριος 2016
- Παπαδόπουλος Δ, Ο ρόλος του επιχειρηματικού σχεδίου στη βιώσιμη λειτουργία και ανάπτυξη των επιχειρηματικών μονάδων που δεν επιδιώκουν κέρδος, ΔΕΕ 01/2014

- Μιχαλόπουλος Γ., Οι προπρωχευτικές διαδικασίες αφερεγγυότητας του Πρωχευτικού Κώδικα , 2013
- Περάκης Εμ., Πρωχευτικό δίκαιο , Β΄ Έκδοση 2012
- Ρόκας Α., Προπρωχευτική Διαδικασία Εξυγίανσης Επιχειρήσεων, Β΄ Έκδοση 2014
- Σιλάβος Λ. - Μελάς Δ. , Η προπρωχευτική διαδικασία εξυγίανσης των επιχειρήσεων, Περιοδικό Ε7, 2016, Τεύχος 51
- Ψυχομάνης Σπ., Πρωχευτικό Δίκαιο και Δίκαιο ρύθμισης οφειλών υπερχρεωμένων φυσικών προσώπων , ΣΤ΄ Έκδοση 2016
- Βενιέρης Ι. – Πρωτογερόπουλος Δ. , Διάσωση και εξυγίανση της επιχείρησης κατά το άρθρο 99, (Πηγή: <http://www.valaw.gr/epikairotita/news/diasosi-epixeirisis-arthro-99.html>)

Ξενόγλωσση Βιβλιογραφία

- Weston F. and Weaver S., (2001), Mergers & Acquisitions, The McGraw Hill
- Parrino Robert and Kidwell David S. (2009), Fundamentals of Corporate Finance, John Wiley & Sons, Inc
- Fred Weston and Thomas Copeland (1992), Managerial Finance, McKinsey and Company, 9th edition, The Dryden Press, New York
- Koh S, Durandb R, Dai L and Millicent Chang, Financial distress: Lifecycle and corporate restructuring, Journal of Corporate Finance, 2015

Ηλεκτρονική βιβλιογραφία

- www.cyprustimes.com,
- www.bankingnews.gr,
- www.kathimerini.gr

